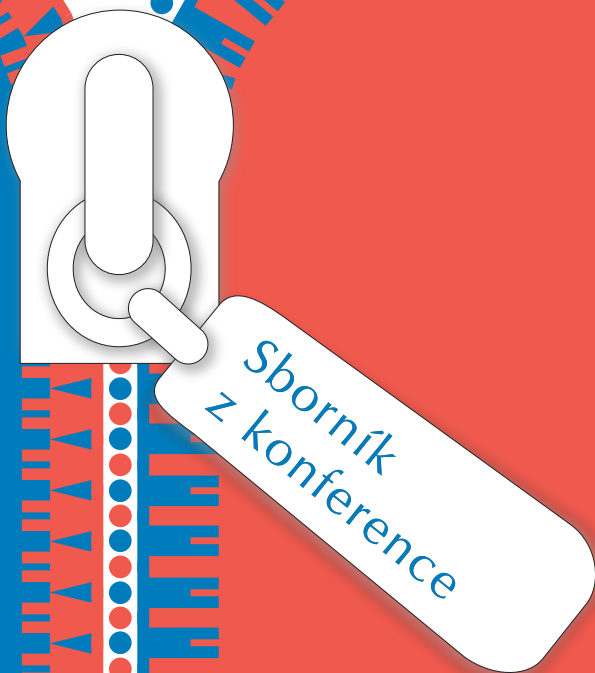

NEBOJME SE KVÓT!

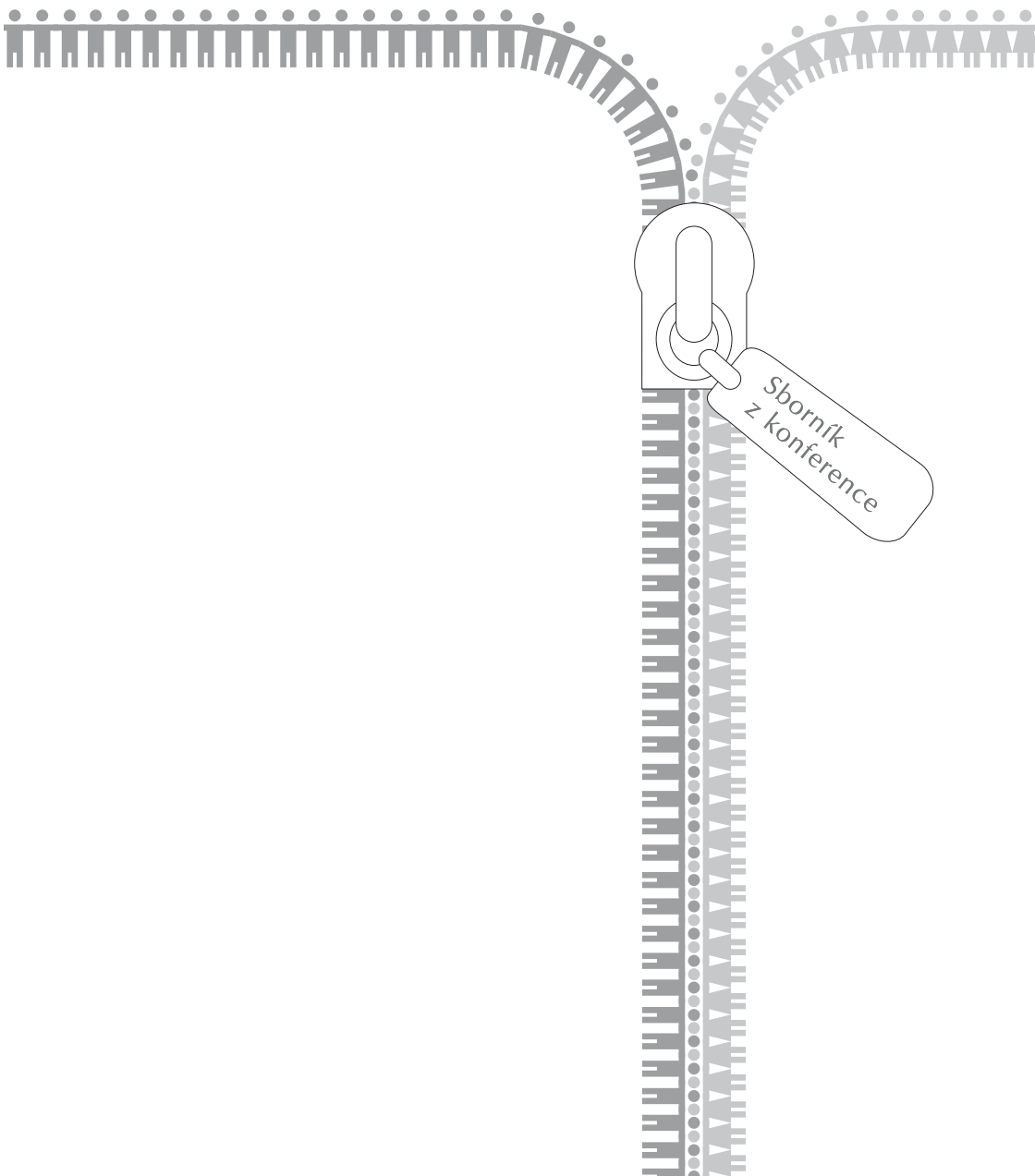
Podpora vstupu žen do politiky:
možnosti uplatnění pozitivních nástrojů

NEBOJME SE KVÓT!

Podpora vstupu žen do politiky:
možnosti uplatnění pozitivních nástrojů

Nebojme se kvót! Sborník z konference
Podpora vstupu žen do politiky: možnosti uplatnění pozitivních nástrojů

Editorka: Petra Zářecká

A. Čurdová

N. Dube

V. Flasarová

L. Freidenvall

J. Hybášková

H. Kosel

I. Laňová

S. Lokar

S. Marková

P. Petržílek

P. Rakušanová

M. Rauch-Kallat

J. Rybínová

C. Svoboda

J. Veitch

O. Zubová

Za velkou pomoc s přípravou textů i za podporu děkuji Mgr. Lence Slívové.

Grafická úprava: akad. mal. Daniela Sázavská

Tisk: Rodomax, s. r. o.

1. vydání

Copyright © Fórum 50 %, o. s., 2008

ISBN 978-80-254-1219-0

OBSAH:

Pozdravení Vladimíra Špidly	<i>str. 5</i>
- Evropského komisaře pro zaměstnanost, sociální záležitosti a rovné příležitosti	
Slovo editorky	<i>str. 7</i>
Petra Rakušanová	<i>str. 9</i>
- Zamyšlení nad otázkou zapojení žen do politiky v České republice a možnosti změn	
1. Evropská unie jako tvůrkyně trendů a legislativy v oblasti genderové rovnosti v politice	
Jana Hybášková	<i>str. 13</i>
Věra Flasarová	<i>str. 15</i>
Iva Laňová	<i>str. 18</i>
Anna Čurdová	<i>str. 19</i>
2. Existující úpravy pozitivních nástrojů v evropských zemích a zkušenost JAR	
Lenita Freidenvall - Genderové kvóty - výsledky a výzvy	<i>str. 23</i>
Janet Veitch - Ženy v parlamentu Velké Británie	<i>str. 26</i>
Haiko Kosel - Podpora žen v levicových politických stranách v Německu	<i>str. 29</i>
Nomsa Dube - Zebra jako symbol rovnoprávnosti JAR	<i>str. 31</i>
Sonja Lokar - Slovinská cesta k paritě	<i>str. 33</i>
Maria Rauch-Kallat - Jak rozbít skleněný strop?!	<i>str. 36</i>
3. Situace v České republice pohledem politických stran	
Soňa Marková - Komunistická strana Čech a Moravy	<i>str. 39</i>
Petr Petržílek - Česká strana sociálně demokratická	<i>str. 41</i>
Olga Zubová - Strana zelených	<i>str. 42</i>
Cyril Svoboda - Křesťanská a demokratická unie - Čs. strana lidová	<i>str. 44</i>
Jana Rybíňová - Občanská demokratická strana	<i>str. 46</i>
Medailony konferujících	<i>str. 49</i>
Komuniké z konference	<i>str. 51</i>
- návrh české cesty k rovnoprávnosti žen v politice	

Brusel, prosinec 2007

Větší zastoupení žen v rozhodovacích pozicích je pro Evropskou unii a pro mě osobně politickou prioritou. Statistiky jasně ukazují, že v dnešní moderní společnosti ženy stále nejsou v politice a v manažerských funkcích dostatečně zastoupeny. Je to samozřejmě problém etický, otázka spravedlivého uspořádání společnosti. Má ovšem i ekonomický rozměr, protože si evropské ekonomiky nemohou dovolit plně nevyužít svých lidských zdrojů, pokud chtějí čelit konkurenci v dnešním globalizovaném světě. V současné době představují ženy skoro 60 % držitelů univerzitních diplomů v Evropské unii. Skutečnost, že kromě nízkého zastoupení v rozhodovacích pozicích je jejich míra zaměstnanosti mnohem nižší než u mužů a že vydělávají v průměru o 15 % méně než muži, je nepřijatelná a svědčí o plýtvání lidskými schopnostmi naší společnosti. Aby se situace změnila, je třeba bojovat s přetrvávající diskriminací, se stereotypy a problémy sladění soukromého a profesního života. Jde o běh na dlouhou trať, který vyžaduje také rozsáhlou komunikaci a zapojení všech aktérů společnosti. Proto jsem uvítal uspořádání konference na podporu žen ve vstupu do politiky a oceňuji aktivní roli, kterou v ní sehrál neziskový sektor České republiky.

Vladimír Špidla,

Evropský komisař pro zaměstnanost, sociální záležitosti a rovné příležitosti

Fórum 50%, o.s.

SLOVO EDITORKY

Občanské sdružení Fórum 50 % dlouhodobě usiluje o společnost s vyrovnaným zastoupením žen a mužů ve veřejném životě. Účast žen v politice a při rozhodování považuje za klíčové, protože rozhodnutí přijímaná ve vysokých veřejných funkcích i politické klima utvářejí rámec pro prosazování a uplatňování rovných příležitostí žen a mužů v praxi. Během dosavadního působení se Fórum 50 % stalo think-tankem, který vychází z nadstranickosti a z aktivního, participativního občanství. Propojuje politickou, akademickou a občanskou sféru a vytváří pokrokový myšlenkový proud v českém veřejném prostoru.

Právě snaha o odbornou debatu napříč politickým spektrem přivedla Fórum 50 % na myšlenku uspořádat mezinárodní konferenci na téma uplatnění pozitivních nástrojů pro podporu vstupu žen do vyšších pater politiky. Konference proběhla 14. září 2007 v Praze a setkala se s velkým zájmem z řad odborné i široké veřejnosti, aktivních političek i žen, které o vstupu do politiky teprve uvažují.

Tento sborník všech příspěvků z konference vychází vstříc velké poptávce po kvalitních informacích a po srovnání evropské a české úrovně debat na toto téma. Sborník vychází v rámci projektu „Nebojme se kvót!“ hrazeného z prostředků Nadace Open Society Fund Praha.

Příspěvky první části jsou věnované Evropské unii, její politice v této oblasti. europoslankyně Věra Flasarová a Jana Hybášková spolu s Ivou Laňovou, spolupracovnicí komisaře V. Špidly, potvrdily, že politika rovných příležitostí je jedním z pilířů EU. Anna Čurdová, zástupkyně Rady Evropy, připomněla výzvy, kterým mnohé země čelí, přestože se již k politice rovných příležitostí formálně zavázaly. Proklamovaná rovnoprávnost totiž mnohde existuje pouze formálně a nikoli de facto.

Tuto skutečnost potvrdily také zahraniční panelistky, jejichž příspěvky jsou zahrnuty v druhém bloku. Lenita Freidenvall, švédská odbornice na ženská politická práva, sdělila své poznatky z výzkumu, který se zabývá analýzou existujících systémů kvót v různých zemích. Janet Veitch, představitelka britského ženského hnutí, potvrdila, že strana, která má na předních místech své kandidátní listiny vysoké procento žen, je voličstvem vnímána jako moderní a atraktivní zejména pro voličky. Poslanec saského parlamentu Haiko Kosel představil praktická opatření na zrovnoprávnění žen a mužů v Německu. Pro mnohé bude jistě překvapením, že poté, co jeho strana zavedla pozitivní opatření, ji poprvé v celé historii volilo více mužů než žen. Velvyslankyně JAR Nomsa Dube se podělila o zkušenosti s kladným vývojem demokracie v JAR díky zavedení pozitivních opatření, zejména systému tzv. Zebry (v Evropě systém zipu), kdy se na kandidátní listině střídá vždy žena a muž. Jelikož bývá ČR nejčastěji srovnávána se Slovinskem, jsou pro nás nesmírně přínosná doporučení Sonji Lokar, slovinské odbornice na genderovou problematiku střední a východní Evropy.

Velmi otevřený příspěvek bývalé rakouské ministryně Marie Rauch-Kallat, členky rakouské konzervativně-pravicové strany, snad všechny přesvědčí, že problematika rovných příležitostí není pouze levicové téma. Naopak, politika nediskriminace a politická svoboda je jednou z hlavních pravicových hodnot.

Kontrast k zahraničním zkušenostem vyvolává závěrečná část, v níž jsou vedle sebe poprvé uveřejněny postoje všech našich parlamentních politických stran k problematice pozitivních nástrojů na podporu žen v politice. Zejména z projevu poslankyně Jany Rybínové (ODS) je znát,

že vládnoucí strana není této problematice nakloněna. Ostatní politické strany vnímají téma rovných příležitostí žen a mužů jako důležité, nicméně praktická realizace proklamovaných cílů zatím není efektivní.

Společné motto většiny vystoupení by se dalo shrnout tímto citátem: „Do budoucna už demokracie bez žen nebude vnímána jako demokracie nedokonalá, ale nepřítomnost demokracie.“ (Elizabeth Sledziewski)

ZAMYŠLENÍ NAD OTÁZKOU ZAPOJENÍ ŽEN DO POLITIKY V ČESKÉ REPUBLICE A MOŽNOSTI ZMĚN

PETRA RAKUŠANOVÁ

politoložka, socioložka, Akademie věd ČR

Mým cílem je zahrnovat jednotlivá vystoupení a učiním tak několika poznámkami založenými na dlouholetých empirických šetřeních účasti žen v politickém životě. Pokusím se také zmapovat existující aktivity na podporu žen v politice u nás.

Na základě modelu Pippy Norris jsme provedli **analýzu institucionálních, individuálních a společenských bariér účasti žen v politice**¹. Naše analýza potvrdila existenci tří základních faktorů, které ovlivňují zastoupení žen v politice²:

- Fakt, že ženy jsou podprezentovány nejen ve veřejných volených funkcích, a to na všech úrovních, ale mají obecně nízký podíl na rozhodnutích klíčových pro fungování politických stran - na složení stranického aparátu a ekonomické aktivity vlastní politické strany včetně fundraisingu.

- Ve vrcholné politice České republiky se rovněž setkáváme s výrazným **genderovým rozdělením sfér**. Zatímco muži jsou spojováni s tzv. silovými resorty především v oblasti ekonomiky a hospodářství, ženy jsou na úrovni parlamentu i vlády **spojovány s humanitními sférami a s tzv. politikou péče**. Humanitní sféra je také jak muži, tak ženami vnímána jako méně prestižní.

- Jednou z **dominantních charakteristik české politické scény je její maskulinní charakter**. Ten se odráží jak v jejím každodenním fungování, tak v normách jednání a chování i v mechanismech interakce, které jsou akcentovány. **Mužský princip představuje v české politice dominantní diskurz, proto je pro ženy často obtížné prosadit svůj názor na fungování politiky jako takové i řešení aktuálních otázek, který je často odlišný od pohledu mužů**. Za velmi důležité považujeme především zjištění, že muži a ženy mají odlišné pojetí konceptu **politické moci** - ženy častěji než muži vnímají politiku jako veřejnou službu a méně často akcentují roli politické funkce jako takové a společenského postavení, které s sebou přináší.

Nyní k jednotlivým typům bariér účasti žen v politice.

INSTITUCIONÁLNÍ BARIÉRY

Celkový rámec politické účasti do značné míry ovlivňuje **institucionální faktor** - zatímco současné nastavení volebního systému v ČR je ženám příznivé, bylo by možné jeho vliv zvýšit zvětšením volebních obvodů. Velikost volebního obvodu z hlediska strany v případě všech voleb působila stejným směrem (s výjimkou voleb v roce 1998) a zvyšovala pravděpodobnost, že bude v daném obvodě zvoleno více žen.

1 Norris, P.: Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behaviour. Cambridge, Cambridge University Press, 2004.

2 Příspěvek čerpá z kapitoly Rakušanová, P., Helšusová-Václavíková, L.: „Ženy v mužské politice“ In Hašková, H., Křížková, A., Linková, M. (eds.): Mnohohlasem. Mapování pro-žensky orientovaných aktivit po roce 1989. Praha, Sociologický ústav AV ČR, 2006.

INDIVIDUÁLNÍ BARIÉRY

1. přetrvávající patriarchální model rodiny - Klíčovým aspektem je rozdělení práce v rodině - ženy-politicky stále vnímají domácí práce jako svou povinnost, pro mnohé z nich není možné najmout na práci v domácnosti externí sílu³. Pro politickou kariéru žen je ale skloubení politické kariéry a rodinného života zásadní. Také podpora (nebo alespoň tolerance) rodiny je důležitou podmínkou pro vstup do politického života, a to shodně na regionální i centrální úrovni.

2. odlišná hodnocení mužů a žen - V politice panují rozdílná měřítká pro muže a pro ženy. Být respektována a prosadit svůj názor je pro ženy často velmi obtížné, protože mužský princip a způsob vnímání představuje v současné době v české politice dominantní diskurs. Ten je ze strany žen-politických hodnocen rozporně - první část se domnívá, že ženy nevstupují do politického života, protože jej vnímají jako dominantně maskulinní, druhá část se domnívá, že ženy nejsou do systému vpuštěny - že existuje jakási mužská solidarita, která neumožňuje ženám se v politice etablovat.

S **muži-politiky** si česká veřejnost nejčastěji spojuje vlastnosti, jako je **rozhodnost, razantnost a neústupnost**. Za jejich velkou přednost považují občané také to, že jsou více nezávislí na rodině a mohou se tak politické činnosti věnovat naplno. Více než desetina dotázaných charakterizovala muže-politiky jako rozvážné a pragmatické, ale i tvrdé až necitelné. **Ženy působící v politice** vnímá česká veřejnost odlišně. Jejich hlavní přednosti vidí respondenti v **citlivosti, schopnosti empatie a pochopení**. Politicky jsou však také vnímány jako rozvážné a pragmatické. V porovnání s muži jsou pak ženy častěji považovány za pečlivé, spolehlivé a zodpovědné. Za pozornost stojí jistě také to, že téměř desetina oslovených mezi ženské přednosti zařadila také vzhled, eleganci a příjemné vystupování.

3. odlišné pojetí moci - Muži a ženy v politice mají odlišné pojetí moci, pro ženy je méně často důležitá funkce a postavení, svou roli naopak chápou jako veřejnou službu. **Respondentky-politicky rovněž zdůrazňují genderovou diferenciaci v rozdělení resortů** - ženy jsou často obsazovány nejen do nižších funkcí, ale také do slabších resortů. Na ženy často tzv. něco zbude. Mezi silové resorty patří především finance, naopak za slabé resorty je považováno zdravotnictví a školství.

SPOLEČENSKÉ BARIÉRY PRO VSTUP ŽEN DO POLITIKY (postoje české veřejnosti)

Podle provedených průzkumů považuje naprostá většina české veřejnosti (konkrétně se jedná o 84 % oslovených občanů) zapojení žen do veřejných funkcí za „užitečné“. V průběhu 90. let také dochází k nárůstu podpory zapojování žen do veřejných funkcí.

Většina české veřejnosti se domnívá, že ženám ztěžují vstup do politiky **rodinné povinnosti (80 %), tradice (74 %) i společenské podmínky (69 %)**.

Vedle toho mohou ženám vstup do politiky **ztěžovat také samotní muži**, kteří se již na politickém poli prosadili (více než polovina respondentů (59 %) souhlasí s tvrzením, že **muži v politice mezi sebe ženy nepustí**).

Příčiny nízkého zastoupení žen v politických funkcích spatřují čeští občané vedle objektivních podmínek také v **nezájmu žen o politiku**. S tímto tvrzením vyjádřilo souhlas 60 % oslovených.

3 Na tomto místě je důležité zdůraznit komplexitu této otázky. Nejedná se totiž o problém pro politicky samotné, ale o jejich vnímání především ze strany mužů-politiků, veřejnosti i médií. Společenské vnímání žen-politických se tak odlišuje od manažerek a podnikatelek, v jejichž případě je takové chování akceptováno.

Obě pohlaví vnímají míru jednotlivých bariér odlišně. Muži i ženy se shodnou na tom, že rodinné povinnosti ženám skutečně ztěžují vstup do politiky. Ženy ale přikládaly velký význam (větší než muži) i společenským podmínkám (souhlas s tímto vyjádřilo 74 % žen, ale jen 64 % mužů), ale i tradicím (s daným výrokem souhlasí 77 % žen a 71 % mužů).

MOŽNOSTI NÁPRAVY

V aktuálním výzkumu⁴ jsme se zeptali žen-poslankyň na možnosti nápravy nízkého zastoupení žen ve vysoké politice. V tomto ohledu nezastávají respondentky jednotné stanovisko, ale dělí se na dvě menší a jednu dominantní názorovou skupinu.

První část se domnívá, že by do politiky mělo vstoupit více žen - tedy že **ženy v politice nejsou, protože v ní být nechťejí**. (Považují za důvod nízkého zastoupení žen v politice individuální faktor.) **Situaci podle nich vyřeší až generační změna**, a nelze ji proto ovlivnit externími mechanismy.

Druhá část žen chápe postavení žen v politice v kontextu postavení žen ve společnosti. Apeluje tudíž na **společenskou změnu směrem k rovným příležitostem mužů a žen**. Vysvětlují tedy nízké zastoupení žen v politice na základě společenského faktoru.

Nejpočetnější, třetí část respondentek se domnívá, že **nízké zastoupení žen v politice je důsledkem stávající situace uvnitř politických stran** (institucionální faktor). Současnou situaci pak lze změnit pouze skokově, zavedením časově omezených kvót. Tyto ženy vnímají kvóty jako dočasnou pomoc při nápravě stávající situace, kterou přirovnávají k berlí v procesu hojení zlomené nohy. Mnohé z těchto žen jsou přesvědčené, že dokud nebude **více než 40 %** žen ve výkonných výborech, v parlamentu a v senátu, tak změna a náprava nenastane.

Pokud se zaměříme na odpovědi podle politické orientace respondentek, můžeme konstatovat, že zatímco hlasy **na pravici argumentují nízkým zájmem žen o politický život nebo se k otázce nevyjadřují, ženy na levici poukazují na problémy sladování rodinného a pracovního života a na vnitrostranické mechanismy výběru kandidátů** (primárky).

MOŽNÉ ŠANCE NA ZMĚNU

Na základě aktuálních empirických šetření nacházíme čtyři možnosti řešení nízkého počtu žen v politickém životě, které by byly v současné době pro českou společnost přijatelné (na rozdíl od legislativních kvót, k nimž má stále česká veřejnost i politická reprezentace rezervovaný postoj a jsou stigmatizovány dědictvím minulosti):

- 1. společenská proměna** - Je nutné změnit společnost, společenskou atmosféru, zaměřit se na média, odstraňovat cíleně genderové stereotypy, věnovat se osvětě a práci s veřejností.
- 2. výchova** - Je nutné změnit výchovu a vzdělávání dětí a mládeže.
- 3. politické mechanismy** - Klíčové je vytvářet pro ženy příležitosti a podmínky v rámci politických stran - proměnou a novým nastavením vnitrostranických mechanismů.
- 4. síťování** - Vytvoření podmínek pro komunikaci žen-političek napříč politickým spektrem, vytváření komunikačních sítí.

4 Výzkum vznikl v rámci projektu Vyrovnávání šancí žen a mužů v rozhodovacích pozicích a politice podpořeného Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Zatímco první dva aspekty by měly být řešeny celospolečensky, třetí je spíše institucionální a týká se vnitřního fungování stran. Samy ženy-političky by měly být rovněž aktivními aktérkami těchto změn.

Výraznou možností, již by mohly **ženy využít ve svůj prospěch při vstupu do politiky, je jejich pozitivní vliv na voliče**. Proto by bylo vhodné prezentovat volební preference v neagregované podobě - tedy preference mužů a žen samostatně. Zatímco některé (převážně levicové strany) nadále předpokládají automatickou podporu žen na základě programových bodů, pak především pravicové politické strany začínají analyzovat působení žen-kandidátek na voliče. Tlakem na veřejné mínění by bylo možné tento faktor dále posilovat - **pro voliče by mělo být samozřejmé hledat ženy-kandidátky nejen na billboardech a propagačních materiálech stran, ale také na předních místech kandidátních listin**.

Jana Hybášková a Anna Čurdová

Olga Zubová a Věra Flasarová

1. EVROPSKÁ UNIE JAKO TVŮRKYŇE TRENDŮ A LEGISLATIVY V OBLASTI GENDEROVÉ ROVNOSTI V POLITICE

JANA HYBÁŠKOVÁ

poslankyně Evropského parlamentu

Publikum, které se na dnešní konferenci sešlo, je velice pestré. To vypovídá o skutečnosti, že téma, o kterém dnes hovoříme, je vysoce nadnárodní či globální. Když jsem se jako česká politička v roce 2004 angažovala v kampani, často jsem na ulici potkala poměrně dobře vypadající dámy ve středních letech aktivního pracovního věku, které když jim dáváte volební noviny, podívají se na vás s despektem a řeknou, že je politika nikdy nezajímala a ani nezajímá, dokonce je jim odporná. Musím říct, že to byly pro začínající političku skutečně hořké chvíle a já jsem si uvědomila, že **v naší populaci existuje poměrně velký počet těch, pro něž je politika přinejmenším nezajímavá.** Proč je pro ně nezajímavá? **Protože se s ní nijak neidentifikují.** Nenalézají nic, co by jim bylo blízké a srozumitelné, protože tyto dámy v politice nenalézají své idoly. Nenalézají v ní své političky. **Toto je pro mne ten hlavní důvod, proč by do politiky měly vstoupit také ženy.** Tak se s politikou nebude identifikovat padesát, ale sto procent těch, kteří mají volební právo.

A proč tedy hovoříme o Evropě v tomto kontextu? Chceme-li prosadit tak složité věci, jako je reformní smlouva, jako je EU pro nás pro všechny, a **chceme-li překonat všechny ty demokratické deficity**, tak samozřejmě musíme najít daleko účinnější způsob pro zvýšení participace občanů na politické scéně. Proč se o Evropě říká, že je příliš „socialistická“ a neschopná reform, protože mandát jejích politiků je slabý? Pro slabou volební účast! Tato volební účast je slabá právě proto, že **u jedné poloviny svého voličstva nenalézá politika dostatečnou míru atraktivity.** Já sama jsem byla zvolena ve volbách, jichž se zúčastnilo 24 % populace, a kdy stačilo 11-12 % z těchto 24 %, abych získala svůj mandát. Jinými slovy - z 10 milionové populace se mohu opírat o nějakých 110-150 tisíc hlasů. To je velmi slabý mandát. A právě proto, abychom i my poslankyně Evropského parlamentu mohly provádět daleko účinnější kroky v politice, je potřeba, aby byl náš mandát silnější. **Pak budeme moci dláždit cestu do politiky dalším ženám a politika se stane demokratičtější.**

Evropská unie řeší rovné postavení žen a mužů od svého počátku. Byly zde zmíněny Římské smlouvy, všichni víme o Chartě základních práv a svobod. Pro mě bylo velikým potěšením, když jsem si uprostřed srpna přečetla, co naši politici schválili v Bruselu - zárodek nové evropské smlouvy, že také ve všech jejích preambulích je jasně zmíněna **rovnost žen a mužů jako jedna ze základních hodnot našeho společenství, o které usilujeme.** A právě proto, že usilujeme o společenství, které bude nejenom bezpečné, ale bude to především společenství hodnot, musí být tyto hodnoty opřeny nejen o přímé účastníky politického života či elity, ale musí být opřeny o většinu evropské populace. To je, oč nyní ve všech „plánech-D“ v Evropě usilujeme. **Právě proto je dobré hovořit o kvótách nejenom na české úrovni, ale i na evropské úrovni.** Koneckonců citace článku 23. Charty základních práv říká jasně: „*Rovnost mezi muži a ženami musí být zajištěna ve všech směrech, včetně zaměstnání, práce a odměny za ni. Princip rovnosti nebrání tomu, aby byla zachována či přijata jistá opatření, stanovující zvláštní výhody ve prospěch menšinově zastoupeného pohlaví.*“ Jinými slovy tím nabádají národní státy, v jejichž rukou je stále pravomoc kvóty zavádět, aby tato evropská doporučení zvažovala ve svých politických krocích.

Jsem ráda, že jsem **členkou frakce Evropské lidové strany, a mohu říci, že jsem pravicová politička.** V tomto kontextu je to důležité proto, že se často v médiích postkomunistických zemí uvádí, že téma pozitivních nástrojů zvyšujících participaci žen na politickém životě je levicová politika

nebo zelená politika. Není tomu tak! **V EU je celá řada pravicových stran, které stejně vyváženě jako strany levicové, liberální a zelené usilují o participaci žen v politice.** Mohu citovat rakouskou lidovou stranu ÖVP se svými 33 % žen na svých kandidátkách, mohu citovat irskou Fianna Gael, což je strana mně velmi blízká strana, se 40 % žen na kandidátkách, mohu zmínit také zipový systém u švédských demokratů. Ale netýká se to jenom Evropy. Mimo Evropu je celá řada států, které mají pravicové vlády, kde je velmi vysoký počet žen v politice přesahující 30 %. Jen krátce k českým číslům: ženy představují polovinu populace, nicméně v národním parlamentu jsou zastoupeny 15 %. V Evropě je toto nízké zastoupení obecným jevem postkomunistických států. Já si nechci přihlívat nějakou politickou polívičku, nicméně je faktem, že **nízká míra zastoupení žen v české politice je důsledkem postkomunismu** a je nutné ji posuzovat v tomto politickém kontextu. Ve všech postkomunistických státech je zastoupení žen v politice obecně slabé. To znamená okolo 13 %, zatímco průměrné evropské zastoupení je 24 %. V evropském průměru nečlenských zemí EU je to 19 %. Myslím, že tato čísla jsou v celku průkazná.

V ČR bylo v posledních parlamentních volbách na kandidátkách sice 20-30 % žen, v konečném důsledku se jich však do parlamentu dostalo 15,5 %, což je **hluboko pod stávajícím evropským průměrem.** Co nám nabízí Evropa k tomu, abychom zlepšili situaci nejen v České republice, ale obecně v postkomunistických státech? Můžeme se bavit o nařízeních, můžeme se bavit o doporučeních, ale můžeme se také bavit o třetí rovině, a tou jsou bezpochyby tzv. dobré příklady. Ty si můžeme vzít ze států, které rozhodně nelze podezírat z čistě levicovosti anebo populismu. Tyto státy ve svém ústavním systému mají rovnost zakotvenou tak, že ji nelze obejít a že dokonce to, co my nazýváme kvótami, funguje nejen ve své pozitivní, ale také ve své negativní rovině. **Nedostatečný počet žen v politice, na kandidátních listinách a v zastupitelstvech je totiž sankcionován.** Takovou zemí je např. Francie. Já tady budu velice hrubá. Víte, že jsem svým původním povoláním arabistka, a jako taková se účastním evropských kontrolních volebních misí při volbách v evropském sousedství. **V případě, že by nebyly zastoupeny ženy dostatečnou měrou - a to pokud možno přímo ve volebním zákoně, neprohlásili bychom tyto volby za „svobodné a spravedlivé“.** To je druhá rovina, kterou jsou volební systémy. Co je základem volebních systémů? Tím je spravedlnost. **Je spravedlivý volební systém, který v zásadě vede k disproporcí, jako je zastoupení 50% populace 15,5 % v parlamentu? Není! V ČR máme proporční systém, proporční právě proto, aby byl co nejvíce spravedlivý.** V případě, že součástí českého volebního zákonodárství není alespoň doporučení nebo „ethos“ participace oněch 50 %, nejde o proporční volební systém v pravém slova smyslu. **Jinými slovy řečeno - bavíme-li se o kvótách, možná připustíme, že nereprezentují formální spravedlnost, ale jistě musí reprezentovat přirozenou spravedlnost.** A ta je podstatou volebního práva i v těch zemích, které poprvé přichází do demokratických voleb. Kromě ústavního systému, jaký má Francie, má 11 členských států EU kvóty zavedeny přímo ve svém volebním zákonodárství. **To je cíl, ke kterému bychom měli dospět zde v ČR - tedy ke konečné změně volebního zákona.** Abychom k této změně na této úrovni dospěli, musíme se ohlížet za těmi dobrými evropskými příklady a musíme přijímat i doporučení pro vnitřní život politických stran. Proto se musí diskuse materializovat, musí se naplnit. Jediným místem, kde se může naplnit fakticky, je český parlament, a to tím, že **upraví české volební zákonodárství ve smyslu „svobodných a spravedlivých“ voleb pro všechny občany této republiky.**

V odborných textech se dočítáme, že kvóty nemohou být uskutečněny pouze nařízením, ale musí být uskutečněny všemi **třemi cestami, tzn. mediální a veřejnou participativní diskusí.** Bez nevládních organizací a bez médií není možné vytvořit dostatečný tlak. Na straně druhé i z mé politické praxe vím, že skutečná politická rozhodnutí v této zemi jsou činěna většinou na úrovni republikových vedení politických stran. Těm by se měla dostat do rukou publikace *„Více žen do politiky? Určitě! Ale jak?“*, o což se já osobně zasadím. Za třetí je dobré začít skutečnou diskusí na úrovni českého parlamentu. Ke změně Ústavy asi rychle nedospějeme. **Kvóty jsou dobrým řešením, jak zajistit,**

aby ženy měly dobrou občanskou vůli participovat, zúčastnit se a zejména mít své vzory a ideály na politické scéně. Pak se možná stane politika atraktivní i pro čtenářky Blesku. To je cíl nejen této konference, ale i této publikace.

VĚRA FLASAROVÁ

poslankyně Evropského parlamentu

Dovolte mi, abych v úvodu poděkovala všem, kteří už dlouho před touto konferencí nelitují námahy a doslova se sisyfovským úsilím klestí cestu ženám do politiky a do veřejného života vůbec.

Musím otevřeně říci, že než jsem začala pracovat ve **Výboru pro práva žen a rovné příležitosti** na půdě Evropského parlamentu, považovala jsem téma rovných šancí za problém, který mezi ženami a muži existuje zkrátka proto, že zde existují příliš rigidní tradiční vzorce chování a celkově je tu jen malá vůle urychlit řešení nad rámec pomalé evoluce. Vlastně jsem byla dost skeptická a uvažovala jsem podobně jako většina lidí, kteří tento problém zaregistrovali. Zkušenost z České republiky a z domácí politické scény mou skepsi ještě podporovala.

Proč? Česká společnost dlouhodobě udržuje něco, co bych nazvala **tradičním dělením rolí, při jakém politika zůstává záležitostí mužů a platí v ní mužská pravidla a mužská logika.** Karl Popper v jedné své studii mluví o dávném, prehistorickém původu mužského sněmu. „Jeho duch bloudí tisíciletími a dodnes neúnavně ‚zasedá‘ spolu s váženými patriarchy v podstatě v každém sněmovním sboru, ať je to britský nebo český parlament. **V takovém prostředí je žena cizím a exotickým prvkem. Něčím, co pánskou politickou reprezentaci může doplnit, případně ozdobit** nebo nějak jinak zušlechtit, nemůže v ní však - v žádném případě - se vši vážností tvořit plnohodnotný článek. Žena pojmáná jako něco navíc je pro politickou scénu zajímavá, avšak žena coby její identická část, je něčím zvláštním a podezřelým.”

To je pochopitelně z hlediska rovných příležitostí naprosto špatně a je třeba s tím něco dělat. Mluví o tom možná s trochou nadsázky, ale chci tím říci hlavně to, **že malá účast žen ve vyšší politice, a to nejenom u nás, ale obecně v celé Evropské unii, je do jisté míry výsledkem určitých rozdílů v ambicích a v míře sebehodnocení.** Nechci být vůči mužům nespravedlivá, ale myslím si, že to bývají spíše oni, kteří často příliš vysoko ocení své vlastní schopnosti a pak zažijí lkarův pád. I když se to tu a tam přihodí i ženě.

České prostředí stojí z kulturního hlediska někde uprostřed mezi zeměmi, které tradičně ženy podceňují, a státy, ve kterých si zejména během posledních desetiletí ženy získaly v podstatě naprosto rovnocenné postavení s muži - tedy z hlediska rovných šancí. Být uprostřed je patrně naším geografickým osudem, ale je to zároveň i logické, neboť jsme byli určitou křižovatkou kultur a zažili jsme dějinné epochy plné zásadních zvratů. Naproti tomu netřeba zapomínat na to, že právě v českém prostředí působila silná reformní, protestantská a revoluční tradice, která pozici ženy a její přístup ke vzdělání posilovala vysoko nad rámec okolních evropských zemí. České prostředí tudíž vždy velice silně rezonovalo se vším, co bylo v Evropě progresivní, a já jsem přesvědčena, že tento „duch loci“ v českých zemích zůstává a že se problematika rovných příležitostí bude právě u nás řešit moudře, dobře a rychle.

Velmi často během svých vystoupení na různých fórech dostávám otázku, jak jsou rovné příležitosti žen a mužů řešeny v dalších zemích Evropské unie a zda Česká republika představuje průměr nebo zářný příklad, či naopak stagnujeme. Odpověď na to je vždy obtížná. Osobně jsem se před

dvěma lety s výborem žen zúčastnila pracovní cesty do Bulharska, tehdy ještě kandidátské země na vstup do EU. Vysvětlovaly jsme tam mimo jiné význam genderové politiky společenství a účasti žen v politice. A jaký byl přitom výsledek statistik? Zatímco Českou republiku v EP zastupují ženy ve 20,83%, Bulharsko svou zemi hájí v počtu 27,78%!

O pozici žen politiků v Evropském parlamentu svědčí i další čísla. Se vstupem Bulharska a Rumunska do Evropské unie se od 1. ledna 2007 zvýšil počet poslanců na 785, žen je mezi nimi 238, včetně 5 Čechů. **Celkový podíl žen mezi europoslanci je tedy 30,32 %**. Příkladem jsou známé severské země přesahující 50% podíl žen na výkonu poslaneckého mandátu, přesně 50% vliv získaly Estonky, avšak jsou i země, které poslankyně nemají vůbec - například Kypr a Malta. Zvláštní přístup má naše sousední Polsko. Z 54 poslanců získalo mandát pouze sedm žen. S důsledkem tohoto se v praxi potýkáme pokaždé, je-li projednáván zákon dopřávající ženám více svobody v rozhodování. Názory některých polských představitelů i v EP totiž mnohdy hraničí s fanatismem nedůstojným 21. století.

Jak se postavení žen v Evropském parlamentu postupně vyvíjí, to ukazuje pohled do minulosti i současnost. Po prvních přímých volbách do parlamentu v roce 1979 činil podíl poslankyň 17,5%. Z dvanácti europoslanců, kteří byli od té doby zvoleni předsedou EP, zastávaly ženy tuto funkci pouze dvakrát. Ale časy se mění. Ženy nyní naleznete na postech stálých parlamentních výborů, podvýborů, předsednictvo má 4 místopředsedkyně a 2 kvestorky. Svůj velký význam má **Výbor pro práva žen a rovné příležitosti EP**. Vyjadřuje se ke všem zákonům, zprávám a sdělením EK, které jsou projednávány Evropským parlamentem. Také jeho zásluhou bylo přijato Usnesení Evropského parlamentu o rovnosti žen a mužů v EU, a vlády členských zemí unie by se měly řídit přijatým Plánem pro dosažení rovného postavení mužů a žen pro období let 2006-2010. Ten nastiňuje šest prioritních oblastí činnosti EU v oblasti rovného postavení:

- stejná ekonomická nezávislost pro ženy a muže
- sladění soukromého a profesního života
- stejné zastoupení v rozhodovacích procesech
- odstraňování všech forem násilí založeného na pohlaví
- podpora rovného postavení žen a mužů v zahraniční a rozvojové politice

Pro každou tuto oblast jsou následně stanoveny prioritní cíle a činnosti. Jednou z nich je Rok rovných příležitostí pro všechny. Bude jím rok 2010, který se stane Evropským rokem boje se sociálním vyloučením a chudobou. Velkou prioritou prestižního charakteru je i zřízení **Evropského institutu pro rovné postavení žen a mužů**.

Zásadním počinem Evropského parlamentu je také každoroční **tvorba uniijního rozpočtu s ohledem na genderovou rovnost**. I český státní rozpočet počítá s touto prioritou. Na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí je dokonce volně k dispozici publikace věnovaná pravidlům genderového rozpočtování. Bohužel, jak jsem se přesvědčila v praxi, ne všichni zastupitelé, ať už obecní či krajské, plně chápou význam těchto pravidel. Ale to je opět **téma možností a kvality přenosu informací a ochoty nechat se informovat a vzdělávat, ochoty změnit své dosavadní postoje a názory, tak jako se postupně mění postoje lidí, s nimiž společně v Evropě žijeme**.

Co se zatím nemění, je myšlení naší politické reprezentace. V oficiálních vládních prioritách českého předsednictví EU v roce 2009 nenajdete ani slovo o genderové rovnosti, byť jeho hlavním mottem má být **Evropa bez bariér**. Vlastně mně to ani nepřekvapuje, vždyť podobně je na tom u nás i přijímání práv probíhajícího evropského Roku rovných příležitostí pro všechny. Na půdě Evropského parlamentu i v jednotlivých městech Evropy, ve školách i v médiích se o něm sice řeklo mnohé. Naproti tomu ale jeho slavnostní zahájení v České republice, známé vystoupením

Mirka Topolánka, vede k pochybnostem, zda zkušenosti a rady ze zahraničí, které si tady vzájemně vyměníme, budou něco platné ženám usilujícím o vstup do specifického světa naší domácí politiky.

Jak je patrné z předchozích čísel, ani Evropský parlament nemůže v této věci přestat konat. Tvoří ho jen jedna třetina žen a dvě třetiny mužů, což je sice o něco lepší výsledek, než jaký máme v naší poslanecké sněmovně, ale přesto je to málo, pokud bychom si představovali, že by ženy a muži měli být ve vyšších pozicích evropských a národních politik zastoupeny přibližně půl na půl.

Mít společnost, ve které mají lidé rovné příležitosti k tomu něco dosáhnout, je něco jiného, než společnost, ve které budou nastavena technická a technologická pravidla, která prostě zařídí, aby se ženy a muži podíleli na politice půl na půl. To bychom se mohli nakonec dočkat toho, že někdo nařídí, aby bylo půl na půl všechno! Ale tak to není. **Jde o to mít rovné šance, mít možnost někam jít a něco dělat a nenarážet na překážky, na předsudky a různé další nesmysly.** Je možné nabídnout alternativu, ukázat, že něco jiného funguje lépe, ale víme, že to nelze vnucovat a arogancí tomu snižovat hodnotu.

Podle mého neúčinnější způsob, jak se mohou ženy kdekoliv prosadit, je, aby ženy byly kompetentní a vzdělané. A v politice to platí dvojnásob. Skutečně jsem přesvědčena, že **vzdělání je pro prosazení ženy v politice naprostou prioritou. Pouze vzdělaná a informovaná žena je schopna vnímat a analyzovat vývoj ve světě a ve společnosti. Taková žena si i přes mediální masáž vytváří vlastní názory a vnímá důsledky vládních rozhodnutí.** Vzdělaná žena považuje za naprostou prioritu dopřát vzdělání také svým dětem, vždyť to ona vytváří jejich pohled na život, jejich občanské postoje a dává jim prostor k volbě politické orientace.

Ne náhodou je právě celoživotnímu vzdělávání věnována taková pozornost i v Evropském parlamentu. Můj postoj k tématu vzdělávání žen se odráží i ve **Zprávě o diskriminaci mladých žen a dívek v oblasti vzdělávání.** Zpráva je k dispozici ke stažení v české i anglické verzi na webových stránkách EP i na stránkách mých osobních.

Žijeme v 21. století a i dnes, jak se přesvědčujeme, vyvolávají otázky rovnosti žen a mužů řadu diskuzí a odmítavých postojů. Ani naše moderní společnost doposud nedokázala pojmout rovnost žen a mužů jako obecně platný princip. Přesvědčili jsme se o tom s kolegy-němi i při jednání s představiteli EK a EP. Přestože v rámci Evropské unie obecně je genderová problematika skloňována snad v každém z dokumentů, ani zde ještě nejsou všichni politici nakloněni myšlence **ustavení Dne rovnosti žen a mužů jako významného dne Evropské unie.** Možná je to tím, že neexistuje ani jeden stát Evropské unie, ve kterém by bylo téma rovných příležitostí zcela vyřešeno.

Zkušenosti ze zemí, kde si už tento den připomínají, vyznívají v náš prospěch. Média zevrubně informují o životě mužů a žen, je dán prostor debatám ve školách i neformálním diskusím. A právě toho bychom chtěli dosáhnout u nás doma a také v evropském měřítku. V tom nám mohou být nápomocna média, která stále častěji prezentují genderovou rovnost jinak než jako rozmar několika bláznivých ženských radikálů. Vážím si každé objektivní informace, která se dostane na veřejnost a která může pomoci narušit dosavadní předsudky. Velmi oceňuji prolomení onoho dosavadního mediálního ticha.

Snad mi dáte za pravdu, že **dokud nebude rovnost žen a mužů plnohodnotnou součástí našeho každodenního života, je potřebné na tuto skutečnost upozorňovat a připomínat její důsledky. Ty se totiž promítají i v aktuálních počtech a ochotě žen vůbec angažovat se ve veřejném životě.**

Považuji proces vyrovnávání šancí mezi oběma pohlavími za záležitost **pozvolného vyzrávání společnosti, za něco, co je možno legislativně zarámovat, ale co se prosadí postupně samo v důsledku toho, že rovné šance budou pro společnost výhodnější než udržování předsudků.**

To je cesta, po níž kráčí lidská společnost celá tisíciletí. Šance mužů a žen v zemích Evropské unie a postupně i na celém světě se pozvolna vyrovnávají. Příjemným zjištěním je, že není přirozenost obou pohlaví a nepoškozují vztahy mezi muži a ženami. Není na obzoru ani Dívčí válka, ani utopická vize z Páralova románu Země žen. Vyrovnávání se děje proto, že se otevírá prostor lidské kreativity a omezují se překážky na cestě ke vzdělání.

IVA LAŇOVÁ

poradkyně eurokomisaře V. Špidly pro otázky rovných příležitostí zaměstnanosti EU

V otázce rovných příležitostí chce být EU pokroková, a proto patří právě rovné příležitosti mezi její hlavní poslání. Už v **Římské smlouvě** z roku 1957 je zakotvena hodnota rovnosti žen a mužů. Účast žen v rozhodovacích pozicích v politice a ekonomice je **problém především etický**, jde o otázku spravedlivého uspořádání společnosti. Má ovšem i **ekonomický rozměr**, protože evropské ekonomiky si nemohou dovolit plně nevyužívat svých lidských zdrojů, pokud chtějí čelit konkurenci v současném globalizovaném světě. To nakonec reflektuje i tzv. **Lisabonská strategie EU**, která má kromě hlavního cíle - zvýšení konkurenceschopnosti Evropy - mj. také za cíl zvýšit zaměstnanost žen na 60 % do roku 2010.

Evropská politika roku 2007 v číslech:

- zaměstnanost žen je 56,3 %
- 3/4 pracovních míst, které byly vytvořeny za posledních 5 let, byly dány ženám ženy jsou tedy motorem evropského růstu
- 60 % všech absolventů vysokých škol jsou ženy

Přesto si uvědomujeme, že jsou ženy stále znevýhodňovány na trhu práce. Pokud se podíváme na statistiky z politické oblasti, **v Evropské unii existuje jen jedna vláda - Finsko, kde je více žen než mužů**, a jen tři státy se ve vládě blíží paritě (Španělsko, Švédsko, Francie). Průměr žen evropských vlád je 22 %. Průměr žen v národních parlamentech Evropy je 23 %. Máme zhruba **12 členských států, kde je stále méně než 20 % žen v národních parlamentech**.

Co se týká manažerských pozic v EU - jen 1/3 manažerů je žen, v představenstvech 50 největších firem je 11 % žen, generálních ředitelky jsou průměrně 4 %! Je vidět, že **čím jdeme vertikálně výše, tím méně žen se prosazuje**. Lze z toho usoudit, že **nevyužíváme veškerý lidský kapitál**, když 60 % absolventů vysokých škol jsou ženy.

Nejdůležitější příčiny, **proč se tak děje**, jsou tyto:

- *Horizontální segregace* (Ženy jsou koncentrovány pouze v určitých sektorech. Ty jsou tradičně méně hodnoceny finančně i společensky.)
- *Vertikální segregace* (Čím výše v hierarchii postupujeme, tím méně žen nalézáme.)
- *Genderové stereotypy* (Vzorce vnímání přejaté z rodiny, výchovy, z kultury, z médií.)
- *Nedostatečné možnosti sloučení profesního a soukromého života*

Co proti tomu můžeme dělat:

- umožnit ženám volbu a vytvářet jí možnosti
- zapojit muže
- prosazovat politiku sloučení soukromého a profesního života

- požadovat stejné rozdělení domácích a rodinných povinností mezi muže a ženy
- propagovat nové modely leadershipu
- využít nového genderového institutu

Podle posledních výzkumů v otázce práce na poloviční úvazek - využívá ji v EU jen 33 % žen a jen 7 % mužů. Ženě, která pracuje na plný úvazek, zabere domácí práce 24 hodin týdně, muži ale jen 7 hodin, **ženě pracující na poloviční úvazek zabere péče o domácnost 35 hodin týdně, muži jen 7 hodin. Nerovnováha rozdělení rodinných a domácích povinností je zřejmá a znesnadňuje ženám cestu výše v hierarchii.** Když se ale mezi občany EU prováděl výzkum, zda by rádi viděli ženy v parlamentech EU - 72 % občanů odpovědělo souhlasně.

Evropská komise tedy vydala strategický pětiletý plán a zaslala jej členským státům, a ti potvrdili tzv. **Pakt pro rovnost**. Má vytvořit novou evropskou síť na podporu žen při prosazování do rozhodovacích pozic. Legislativně EU vydala dokumenty o rovnosti odměňování, o mateřské a rodičovské, o přístupu na pracovní trh (zákaz jakékoli i nepřímé diskriminace). Založila také orgán **Equality bodies (EB)**, který jakožto nezávislý orgán pomáhá případným obětem diskriminací a může oběti i zastupovat. Každý členský stát má povinnost EB zřídit.

Klíčová legislativní akce pro prosazování rovnosti žen a mužů, která je před námi, je modernizace mateřské a rodičovské dovolené. **Zabýváme se otázkou, zda na evropské úrovni - i v souvislosti s demografickým vývojem - zřídit otcovskou či pečovatelskou dovolenou.**

Co do afirmativních akcí, v zakládajících smlouvách EU možnost zavádět kvóty není. Ty mohou být zaváděny jen na úrovni státu a to ještě ne automaticky. Z praxe je vysoce postavené ženy v EU doporučuji.

Důležitou možností, jak podpořit vstup žen do rozhodovacích pozic, je **ukázka konkrétních dobrých příkladů, co ženy mohou ekonomice i politice přinést.** Máme studie, které dokazují, že čím více žen je v manažerských postech, tím lepší jsou finanční výsledky firmy. Když i politické strany uvidí, že ženy mohou přinášet hlasy, začnou je začleňovat. I muži, kteří měli dosud monopol na rozhodování, díky těmto dobrým příkladům změní názor. Začít ale musíme sloučením profesního a rodinného života.

ANNA ČURDOVÁ

poslankyně, delegátka Rady Evropy

Nejprve mi dovolu, abych poděkovala Fóru 50 % za uspořádání této konference i za příležitost vystoupit. Do této chvíle zde zaznělo mnoho, na co by se dalo reagovat. Jde například o **Evropský rok rovných příležitostí pro všechny, ze kterého nám v České republice gender úplně zmizel**, protože jsme rovné příležitosti vztáhli k úplně jiným tématům a vůbec nepředpokládáme, že se otázka tělesně postižených, romská problematika a problematika národnostních menšin prvoplánově týká hlavně mužů a žen, protože i nějakým způsobem postižení lidé nebo lidé z národnostních menšin atd. jsou buďto muži nebo ženy. I romská žena má určitě daleko více problémů nežli romský muž nebo muž z jiného etnika. Také zde zaznělo, že **v rámci evropského předsednictví, na které se momentálně připravujeme, nemáme žádné téma, které by zohledňovalo rovnost příležitostí.** Není tam ani téma, které by zohledňovalo lidskoprávní otázky či nějaké sociální téma. Tyto otázky se nám poměrně dobře daří otevírat ve Výboru pro evropské záležitosti Parlamentu ČR, ale myslím si, že do témat evropského předsednictví zahrnuty nebudou. Když jsem se na lidskoprávní témata v rámci evropského předsednictví dotazovala pana místopředsedy vlády, sdělil mi, že bychom

tam mohli dát třeba oslavu padesátého výročí okupace Tibetu, a tím měla být má touha po lidsko-právním tématu naplněna.

Několikrát zde zaznělo, že politika rovných příležitostí žen a mužů je běh na dlouhou trať. Já jsem na tu trať vyběhla v roce 2005 a jsem ráda, že je tady Sonja Lokar, která na tu trať vyběhla ještě o něco dříve a na některých úsecích jsme tuto trať běžely spolu. Pamatuje i moje začátky v politice na různých seminářích, které se tenkrát pořádaly v rámci Evropského fóra pro rozvoj a demokracii.

Dovolte mi něco říci k **Parlamentnímu shromáždění Rady Evropy**, jehož jsem již pátý rok členkou a kde pracuji kromě jiného i ve **Výboru pro rovné příležitosti žen a mužů**. Je to výbor, který na úrovni Parlamentního shromáždění prosadila Evropská skupina evropských socialistů. Mohu říci, že byl tento výbor poměrně dlouhou dobu jen trpěn, ale během uplynulých sedmi let začal dosahovat poměrně dobrých výsledků. Díky němu se i v rámci Parlamentního shromáždění, byť si to někteří nechtějí přiznat, mění politický diskurz na toto téma. Přála bych některým českým konzervativním politikům, aby slyšeli konzervativce z Portugalska obhajovat zastoupení žen na kandidatuře do Evropského soudu pro lidská práva, což je jeden z dílčích kroků, který se Parlamentnímu výboru pro rovné příležitosti povedl. **Od roku 2004 také platí nařízení, že žádná z národních delegací, která je zvolena do Parlamentního shromáždění nesmí být jednopohlavní.** (Zástupce v Parlamentním shromáždění totiž volí národní parlamenty.) To znamená, že jakákoli národní delegace nesmí být složena jen z mužů, anebo jen z žen. **Pokud není v delegaci alespoň jeden zástupce opačného pohlaví, tak nemá delegace právo v Parlamentním shromáždění působit a nemá právo v něm ani hlasovat.** Stalo se již několikrát, že byly tyto kandidátky vráceny. Nebyly uznány například Irsku, které zvolilo výlučně mužskou delegaci s tím, že v Národním parlamentu nemá ženy, a tudíž si přálo, aby byla učiněna výjimka.

Ukazuje se, že je toto opatření úspěšné a opačné pohlaví je vždy v poměrném zastoupení. Podobné doporučení platí i při volbě soudců do **Evropského soudu pro lidská práva**, protože soudce tohoto Evropského soudu volí opět Parlamentní shromáždění. I tady platí úzus, že ze tří kandidátů, jejichž kandidátku země posílá do Parlamentního shromáždění, musí být vždy dva opačného pohlaví a třetí, který splňuje podmínky, je již na uvážení dané země. Letos se poprvé stalo, že byla členská zemi, a to Maltě, Parlamentním shromážděním vrácena kandidatura, protože Malta i po téměř ročním hledání tvrdila, že v jejích zemi není ani jedna jediná schopná žena, která by se mohla stát evropskou soudkyní pro lidská práva. Všechny kandidatury nakonec posuzuje výbor Parlamentního shromáždění, a ten současně činí i doporučení. Byla jsem svědkyní toho, jak bylo v rámci jednotlivých frakcí doporučeno, aby byla zvolena žena, protože by se mohlo stát, že by Evropský soud pro lidská práva co se týče počtu soudkyň a soudců nebyl vybalancován.

Výboru pro rovné příležitosti žen a mužů Parlamentního shromáždění Rady Evropy se zároveň poprvé povedlo do jedné zprávy prosadit datum, do kterého by mělo dojít k určitým vybalancovaným možnostem žen a mužů v rozhodovacích procesech. Sice je to datum hodně vzdálené, jedná se o rok 2016, ale i to je velký úspěch. Skutečnost, že se někde takové datum prosadí, bude určitým způsobem nutit jednotlivé členské země, aby k problematice rovných příležitostí přistupovaly vážně. Mělo by to také způsobit, že by se o rovných příležitostech diskutovalo nejen v rámci Parlamentního shromáždění a přijímala se doporučení, která by byla brána vážně. Také by s tímto datem měly počítat nejen národní parlamenty, ale i ti, kteří zodpovídají na ministerstvech zahraničí za realizaci doporučení Rady Evropy. Ti by je měli promítnout do politik jednotlivých ministerstev.

Co se týká práce výboru, projednává se široká škála témat. Zobrazují samozřejmě i to, jakým způsobem je Parlamentní shromáždění Rady Evropy tvořeno. Je to jedna z nejstarších evropských institucí, existuje již od roku 1948, a zpočátku do ní vstupovaly země, které byly na západ od našich hranic. Země bývalého postkomunistického bloku do Parlamentního shromáždění vstupovaly až v 90. letech po splnění určitých kritérií demokratického vývoje, které si Parlamentní shromáždění a Rada

Evropy velice přísně hlídá. Přijímání členských zemí není v této chvíli ještě ukončeno a poslední členskou zemí, která vstupovala, bylo Monako. Nicméně i tam se objevily určité problémy, protože Monako jako monarchie nemůže garantovat některé demokratické standardy, jaké Rada Evropy požaduje.

Od složení jednotlivých zemí se tedy odvíjí témata, které Výbor pro rovné příležitosti žen a mužů v Parlamentním shromáždění projednává. Jsou to například otázky integrace imigrantek do společnosti, což se v této chvíli daleko více týká zemí na západ od našich hranic. Já jsem se teprve v Parlamentním shromáždění poprvé setkala s problematikou vynucených sňatků, když se hovořilo o nucené prostituci a o obchodu s lidmi. Dále se projednává tematika, která je v této chvíli hodně spojená s Evropskou unií, to jest postavení žen na trhu práce **a vnímání genderové problematiky jako sociálně-ekonomického tématu**. Myslím si, že to je jedno z nejdůležitějších témat, o kterém by se mělo hovořit, protože **pokud genderovou problematiku, rovnost příležitostí žen a mužů, nezačneme vnímat právě ze sociálně-ekonomického pohledu a bude směřována jenom k tomu, jak prosadit více žen do politiky, byť to považuji za nesmírně důležité, tak si můžeme vyrobít obrovský socio-ekonomický problém**. Začneme-li ale o této problematice hovořit z ekonomického hlediska a pracovat s čísly a fakty, potom i někteří rozumně uvažující ekonomové a politikové budou tyto problémy vnímat. Já sama jsem autorkou dvou zpráv pro Parlamentní shromáždění. Jedna se týká genderového rozpočtování, kde i Česká republika v minulém období dosáhla určitých úspěchů, ačkoliv jen na bázi metodické. Dále jsem autorkou zprávy, která se týká postavení a diskriminace žen na trhu práce. To je také jedna z věcí, kterou se zabývá náš výbor.

Dalším tématem, o kterém se v České republice opět příliš nemluví, je **obchodování s lidmi**. Pro tuto problematiku je zřízen zvláštní podvýbor, který se v této chvíli zaměřuje hlavně na zpracování nové evropské konvence proti obchodu s lidmi. Parlamentní shromáždění Rady Evropy má daleko přísnější a tvrdší normy postihu, eventuálně i ochrany obětí obchodu s lidmi, než jaké byly navrhovány Evropskou komisí. Existují zde tedy drobné nuance, byť oba dva výbory - jak Výbor pro práva žen Evropského parlamentu, tak Výbor pro rovné příležitosti žen a mužů Parlamentního shromáždění samozřejmě velice úzce kooperují. Aby došlo k jednotnému postupu obou výborů u určitých témat, schází se předsedkyně obou výborů a doladují řešení některých otázek. Některá témata jsou pro Českou republiku naprosto vzdálená. Například naposledy řešená tzv. feminocida neboli vyražďování žen z oblasti Mexika a Guatemala.

Je tedy patrné, že záběr práce výboru je velmi široký. Dostáváme se i mimo hranice Evropské unie a Evropy jako takové. V dubnu letošního roku probíhala v Parlamentním shromáždění velká debata o vztahu demokracie a lidských práv ve 48 členských zemích. Také byl poprvé vyzván **Výbor pro rovné příležitosti žen a mužů, aby udělal tzv. oponentskou zprávu ke zprávě, kterou předkládal Parlamentnímu shromáždění Politický výbor**. Byla jsem jeho zpravodajkou a došli jsme k neveselým závěrům.

V roce 1994 se připravovala celosvětová konference o ženách, která se uskutečnila v roce 1995 a skončila přijetím tzv. **Pekingské platformy**. V rámci této přípravy promluvil i bývalý generální tajemník Parlamentního shromáždění a **identifikoval oblasti, ve kterých je ještě nerovný přístup k ženám, eventuálně zde není rovnost příležitostí. A identifikoval tyto hlavní problémy: násilí na ženách, rozhodovací procesy a obchod s lidmi**. My jsme po dvou letech dospěli k tomu, že sice došlo k určitému pozitivnímu posunu a některé otázky jsou již řešeny, **avšak i po 12 letech jsme identifikovali tři stejné oblasti**. Závěrečná zpráva obsahuje i **doporučení, aby všechny členské státy Rady Evropy do roku 2016 zajistili rovné zastoupení žen a mužů v rozhodovacích procesech**. Já doufám, že to nebude až v roce 2016, ale o něco dříve, a že ten běh na dlouhou trať trochu zkrátíme. Závisí to nejen na přístupu mužů, ale také na tom, jak my ženy budeme schopné spolupracovat, jak budeme schopné tyto otázky představovat veřejnosti a jak budeme schopné tlačit tuto problematiku dopředu.

Maria Rauch-Kallat a Lenita Freidenvall

Soňa Marková, Olga Zubová a Věra Flasarová

Sonja Lokar a Janet Veitch

Nomsa Dube

2. EXISTUJÍCÍ ÚPRAVY POZITIVNÍCH NÁSTROJŮ V EVROPSKÝCH ZEMÍCH A ZKUŠENOST JAR

GENDEROVÉ KVÓTY - VÝSLEDKY A VÝZVY

LENITA FREIDENVALL

Stockholmská univerzita, Švédsko

Posledních pět let probíhá na Stockholmské univerzitě ve Švédsku výzkumný projekt na téma „Kvóty - klíč ke kvalitě?“, financovaný švédskou výzkumnou radou. Jedná se o první projekt porovnávající systémy kvót ve světě.

Tento projekt se snaží:

- mapovat všechny země a politické strany, kterým byly představeny genderové kvóty
- vyhotovovat typologie systémů kvót
- připravovat teoretické modely pro aplikaci za pomoci analýzy rozšíření genderových kvót
- vytváří webové stránky www.quotaproject.org

Projekt vykázal tyto hlavní výsledky zavedení kvót:

Existují **různé typy kvót**:

1) Kvóty se liší dle toho, zda jsou povinné a jak se užívají

- *legislativní kvóty* (stanovené ve volebním nebo ústavním právu)
- *dobrovolné kvóty stran* (ve stanovách politických stran)
 - kvóty v kandidatuře (počet žen na kandidátce)
 - vyhrazená křesla (určitý počet parlamentních křesel je vyhrazen pro ženy)

2) Kvóty se liší dle toho, na jaké úrovni náborového procesu a na jaké úrovni se v institucích použijí

1. *aspirační úroveň* („All women short list“ - seznam skládající se pouze z žen)
2. *kandidátská úroveň* (zipová metoda)
3. *zvolení politici /politicky* (vyhrazená křesla)

Průzkum zřetelně prokázal, že jsou kvóty obvyklé v tzv. **postkonfliktních zemích** (Latinská Amerika, Afrika, Střední Východ apod.) a méně obvyklé v liberálních „západních“ demokraciích. Možnou příčinou je snadnější zavádění kvót v systému, kde se demokracie teprve buduje a vytvářejí se nové zákony.

Zaznamenali jsme **rychlé rozšíření kvót**:

- 15 zemí s ústavními a 42 zemí s volebními kvótami
- 69 zemí s dobrovolnými kvótami stran

PŘEHLED ZEMÍ A TYPY KVÓT

Tabulka ukazuje zastoupení žen v parlamentu v jednotlivých zemích, typ kvót které ne/jsou zavedeny a volební systém⁵.

Země	Zastoupení žen v % (volby)	Typ kvóty	Volební systém
1. Rwanda	48,8 (2003)	legislativní kvóty	PR
2. Švédsko	47,3 (2006)	vnitrostranické kvóty	PR
3. Finsko	42,0 (2007)	nemá	PR
4. Kostarika	38,6 (2006)	legislativní kvóty	PR
5. Norsko	37,9 (2005)	vnitrostranické kvóty	PR
6. Dánsko	36,9 (2005)	nemá	PR
7. Nizozemí	36,7 (2006)	vnitrostranické kvóty	PR
8. Kuba	36,0 (2003)	nemá	TRS
9. Španělsko	36,0 (2004)	legislativní kvóty	PR
10. Argentina	35,0 (2005)	legislativní kvóty	PR

Z výsledků plyne, že se kvóty rozšířily **celosvětově**. Vysoká zastoupenost žen v politice je v **severských** (Finsko, Švédsko) a v **postkonfliktních** zemích (Rwanda, Kostarika). Politická reprezentace žen je přitom **celosvětově** v průměru jen na **17,7%**⁶.

V severských zemích je vysoká zastoupenost žen v parlamentu od roku 1906, kdy bylo ve Finsku zavedeno všeobecné volební právo. Do sedmdesátých let bylo Finsko na nejvyšší příčce v počtu zastoupených žen, pak následovalo Norsko do let devadesátých a do roku 2005 Švédsko, které nyní předběhla Rwanda. Z konkrétní praxe - např. Švédsko zavedlo systém dobrovolných kvót stran. Výsledkem bylo, že tři ze sedmi politických stran na přelomu osmdesátých a devadesátých let zavedly kvóty. V té době již bylo zastoupení žen v politice 35 %.

PŘÍKLADY ZAVÁDĚNÍ KVÓT

Porovnejme zastoupení žen **před a po uplatnění kvót**:

Francie	1990: 6,9 %	2002: 12,2 %
Kostarika	1990: 15,8 %	2006: 38,6 %
Argentina	1999: 6,3 %	2005: 35,0 %

Ve **Francii** byly kvóty přijaty již v roce 1982, ale následně byly zavrženy a poté znovu obnoveny, ale již ne pod názvem „kvóty“. Na příkladu francouzského volebního systému (dvoukolový většinový

5 Volební systém poměrného zastoupení (PR - Proportional representation), dvoukolový většinový (TRS Two-round system)

6 viz www.ipu.org

systém) vidíme, že pro zastoupení žen je výhodnější systém poměrného zastoupení (PR). Francie zavedla kandidátské kvóty (Zákon o paritě 1999, 2000), strany měly představit 50 % mužských a 50 % ženských kandidátek ze všech volebních okrsků pro národní volby. **Za nesplnění kvót byly finanční sankce.**

Skutečnost ale ukázala, že systém nebyl nastaven efektivně - bylo zvoleno pouze 18 % žen a muži byli nadále vybíráni do tzv. „bezpečných křesel“. Kvóty dodržovaly pouze malé politické strany, které si nemohly sankce dovolit, kdežto **velké strany na finanční sankce nebraly ohled.**

Na **Kostarice** byl systém kvót v kandidatuře zdokonalen, seznam kandidátů strany musel obsahovat minimálně 40 % žen a to na zvolitelných pozicích. Při nesplnění měl volební soud právo seznam přeoranizovat.

Argentina, jež má podobný systém jako Kostarika (volební systém PR, kvóty v kandidatuře, minimum 30 % žen, sankce - volební soud má právo seznam přeskupit), má navíc přísně regulováno umístění - pokud je na prvním místě zvolen muž, na druhém je žena; na každé dva muže musí být zvolena alespoň jedna žena.

IDENTIFIKOVANÉ PROBLÉMY A ZPŮSOBY, JAK SE S NIMI VYPOŘÁDAT

Zaznamenali jsme problémy s implementací kvót tam, kde nejsou žádné požadavky na umístění žen a nejsou zavedeny žádné nebo jen malé sankce za nedodržení. Také v případě, když chybí podpora na základní úrovni. Proto navrhuje tyto strategie, které významně posílí systémy kvót:

- **Dvojitě podmínky kvótových zákonů** - poměrné zastoupení i procentuální umístění na kandidátní listině
- **Silné sankce za nedodržení** - právo volebních soudů na odmítnutí seznamu navržených kandidátů volební strany a/nebo na podstatnou redukci kandidátů podporovaných stranou
- **Dvojitá strategie** (nahoru/dolů + zespoda nahoru)

Spolupráce mezi stranami, spojení mezi aktivisty strany a ženskými organizacemi, napojení na vedoucí činitele strany či na vedoucí politické činitele.

Příklady uplatnění různých typů zákonných kvót naleznete na www.quotaproject.org

SOUVISEJÍCÍ LITERATURA

Drude Dahlerup: Women, quotas and politics. London, Routledge 2006.

Lenita Freidenvall: The Nordic Countries - an Incremental Model in Dahlerup, D.: Women, quotas and politics. London, Routledge 2006.

Drude Dahlerup and Lenita Freidenwal: Quotas as a Fast Track to Equal Representation for Women, International Feminist Journal of Politics, 7/1, March 2005, 26-48.

ŽENY V PARLAMENTU VELKÉ BRITÁNIE

JANET VEITCH

význačná představitelka britského ženského hnutí, Velká Británie

HISTORIE ŽEN V BRITSKÉ POLITICE

Do roku 1832 mělo hlasovací právo pouze 20 % dospělých mužů a voleni mohli být pouze muži. Vývoj ženské politické reprezentace začíná ale až ve 20. století. V roce 1867 sice proběhly první diskuze na téma ženského volebního práva, ale přelom přišel až v roce 1918, kdy **obdržely ženy starší 30-ti let volební právo a mohly být zvoleny do britského parlamentu**. Další vývoj byl rychlý:

- 1919 - 1923 první tři ženy se staly členkami parlamentu
- 1924 - se stala **první žena ministryní**
- 1928 - ženy už od 21 let obdržely právo volit (stejně jako do té doby pouze muži)

Po mnoho let byl do parlamentu volen jen nízký počet žen - mezi 1-6 %. V roce 1997 bylo zvoleno do parlamentu rekordních 120 žen, což je skok na 19,8 %.

MEZINÁRODNÍ KONTEXT

V současnosti devět z deseti členů národních parlamentů napříč celým světem jsou muži.

Ženy utvářející legislativu ve více než minimálním tj. třetinovém množství jsou pouze v několika málo státech. Statistiky zpracované organizací Inter-Parlamentní Unie (IPU) uvádí, že pouze 22 zemí zavedlo genderové kvóty při výběru kandidátů/-tek pro zvolení a 51 stran je využilo pro zvolení na vnitrostranické posty.

Celosvětová klasifikace 2007

Země	Volby	Křesla	Počet žen	% Žen
Rwanda	2003	80	39	48,8
Švédsko	2006	349	165	47,3
Finsko	2007	200	84	42,0
Dominikánská rep.	2006	178	35	19,7
UK	2005	646	127	19,7
Trinidad and Tobago	2002	36	7	19,4
Guinea	2002	114	22	19,3
Slovensko	2006	150	29	19,3
Česká republika	2006	200	31	15,5
Slovinsko	2004	90	11	12,2

CO SE ZMĚNILO V POLITICKÉM SLOVA SMYSLU?

Teoreticky je volební systém genderově neutrální, ale v praxi víme, že všechny systémy upřednostňují muže. Hlavní impuls v UK přišel od žen z Labour Party, což je strana nejvíce spojovaná s feminismem. Ty pomohly ustanovit **komisi pro rovné příležitosti podporovanou vládou, uzákonit práva na rovnoprávnost žen** - Equal Pay Act 1970, schválit **zákon proti diskriminaci na základě pohlaví** v r. 1975. Dohlíží také na rovnoprávnost v legislativě i v individuálních případech a podporují ženy, kde existuje podezření, že jsou nebo byly diskriminovány. Díky nim se rovněž schvalují zákony na podporu rovnoprávnosti.

Právě v UK se stala **první žena předsedkyní vlády - Margaret Thatcherová**. Bohužel byla z těch žen, které zastávaly názor, že když to dokázala ona, mohou to dokázat i ostatní ženy bez pomoci druhých. Na systému podle ní nebylo nic špatného a není třeba nic měnit. Fakt, že jí mohla v její cestě napomoci skutečnost, že je manželkou milionáře, nebrala v potaz.

HLAVNÍ PŘEKÁŽKY

Mezi **názory politiků** stále převažují podobné témto: „lidé nesou ženy nelibě, nechtějí hloupou ženu místo inteligentního muže“. Volební obvody by měly vybírat, ale z pěti žen, tak získají opravdovou možnost výběru a nakonec budou mít kvalitní kandidátku.

V **médiích** UK dominují muži; 85 % reportérů politických událostí jsou muži, dále 83 % novinářů reportujících o událostech v politice, 78 % reportérů denního tisku, 82 % reportérů ekonomických událostí. Mezi hlavními mediálními postavami na poli politiky rovněž dominují muži - 91 % ze všech politiků, o kterých se píše, 82 % mluvčích⁷.

Další vystopované překážky:

- vybudovaná převaha mužů
- muži v tzv. bezpečných křeslech nebo čekající na bezpečná křesla
- výběrové mechanismy volebních obvodů
- nesociální pracovní doba odstrašující ženy
- pokračující diskriminace
- ne všechny strany podporují pozitivní akce nebo využití práv

ZÁKLADNÍ NÁSTROJE KE ZMĚNĚ

Ženy přišly s myšlenkou vyhotovení **Seznamu „užšího výběru“ skládajícího se pouze z žen (All women short list)**. Na určitou pozici pak mohla být zvolena pouze kandidátka z tohoto seznamu.

Volební procedura totiž dosud zvýhodňovala tzv. „old boys network“ tj. **vzájemné mužské spojenectví (tzv. pánské kluby)**. Aktivisté strany byli zejména muži a muži - potenciální kandidáti byli ostatními muži podporováni. Stejně podpory se ženám nikdy nedostávalo a měly pramalou šanci na zvolení mezi muže. Seznam byl vytvořen proto, že přestože měly **ženy stejnou nebo dokonce lepší kvalifikaci než muži, nebyly vybírány na kandidátku**.

⁷ In Margaret Gallagher: Who Makes the News, Global Report, 2005.

Důvody mužů proti volbě ženy byly různé- ženy se podle nich musí starat o domácnost, kandidátka může otěhotnět. Mysleli, že voličům v „jejich“ volebním obvodu by se to nelíbilo (přestože to průzkum nepotvrdil). Mysleli si, že zvolením muže získají i jeho manželku (dva za cenu jednoho, názor rází muž). Lokální strany byly ovládány muži a ti pak měli prioritní postavení pro „bezpečná křesla“.

Ženy musely manévrovat a získat nejen podporu nejvyšších stranických členek, ale i podporu mužů pro schválení. Bylo důležité, aby ženy kandidovaly na polovinu uvolněných křesel a zejména na polovinu „bezpečných“ křesel.

Jako výsledek toho byla mezi lety 1993-96 polovina křesel, které získala Labour Party v parlamentu, a polovina tzv. bezpečných křesel, určena pouze ženským kandidátkám. Členové místních stran stále mohli rozhodnout, který kandidát/-ka do parlamentu usedne na křeslo, ale „užší výběr“ v těchto volebních obvodech byl z žen.

Velmi důležitá byla v této věci pomoc organizace **Emily's list**⁸. Její základní myšlenkou je podpora žen, které chtějí kandidovat. Ta zprostředkovala i finanční pomoc pro ženy-kandidátky; v letech 1993-1997 sedmdesáti ženám uvolnila něco přes 40 000 liber. 26 z nich bylo následně vybráno a 14 zvoleno. Tyto finance pokryly např. náklady na hlídání dětí, školení, cestovné, propagaci apod.

Další strategií byl **Průzkum veřejného mínění rozdělený dle pohlaví** - nutnost provádět průzkum názorů mužů a žen odděleně. Takové pravidelné průzkumy pomohly zjistit to, co si obě části veřejnosti myslí a koho budou pravděpodobně volit. **Bylo zjištěno, že veřejnost při volbách neupřednostňuje muže ani ženy. Při vytváření kandidátky jsou tedy na výhodné pozice navrhováni muži neoprávněně.**

Průzkum voličského mínění z roku 1997 navíc ukázal, že podpora stran u mužů a žen není stejná. Bylo jasné, že **pokud chce být strana zvolena, musí se zatraktivnit i pro ženy.** Ženy ve straně tak získaly důvod, aby se mohly více zaměřit na potřeby žen. Klíčovým argumentem stran pro tematizaci ženské otázky bylo ale **výhodnější postavení u voličů** - ne ženská práva a demokracie, pouze fakt, že se stanou více volitelnými. Tento fakt napomohl Labour Party třikrát za sebou vyhrát volby. V UK není obvyklé, aby jedna strana vyhrála volby třikrát za sebou. Lze se domnívat, že se tak stalo částečně díky feminizaci strany.

Ženy se také samostatně organizovaly - vznikl **„Ženský výbor“** v Labour party, kde se mohly tyto otázky diskutovat. Přestože je velmi důležité spolupracovat s muži, někdy je důležité pracovat samostatně a identifikovat, co je klíčové.

Britské ženy také získaly **podporu odborů** - napojily se na všechny spojení a vyvinuly velký politický tlak, aby napomohly ostatním ženám prosadit se.

Vše samozřejmě směřovalo k povolení pozitivních nástrojů, ke změnám v legislativě ve prospěch žen ve vládě. **Ženy využily své přítomnosti v parlamentu k tomu, aby změnily zákon a zjednodušily jiným ženám vstup do politiky.** Zákon o diskriminaci dle pohlaví (2002) umožnil politickým stranám dobrovolně zavést pozitivní akce pro snížení nerovnosti v zastoupení žen a mužů. Tento zákon vyprší na konci roku 2015. Fakt, že je **zákon jen na dobu určitou**, způsobil, že ho muži lépe přijali.

ALTERNATIVNÍ METODY PRO ZAPOJENÍ ŽEN

• Zipping - „zipová metoda“

Ve vícečlenných obvodech, kde zvolení závisí na zařazení na hlasovacím lístku, je umístění ženských kandidátek na listině regulováno tak, že na listině je uveden střídavě muž a žena. Víme totiž, že záleží na tom, v jakém pořadí jsou kandidáti umístěni.

• Twinning - „párování“

Výběr dvou volebních obvodů s podobnými šancemi na výhru s následným navržením ženy a muže. Podmínkou je, že obvod musí být „vyhratelný“. Zjistili jsme totiž, že ženy získávají jen „nevýhratelná“ křesla.

Pro volby do nového parlamentu Labouristé používali tuto politiku „párových volebních obvodů“ a vybírali jednoho muže a jednu ženu do každého páru křesel. V prvním výběru ženy reprezentovaly 37 % ve Skotském parlamentu a 40 % v jeho welšské obdobě.

Shrňme závěrem mnohé **osvědčené metody pro zapojení žen do politiky** ve Velké Británii.

Strany, které zavedly kvóty, mají velkou výhodu, ale je třeba, aby se ženy samy ujal vedení. Je nutné, aby se ženy samostatně ve straně organizovaly. Ženy z jednotlivých stran, odborů, NGO, akademií a medií by si měly být spolekyněmi a měly by hledat spojence i mezi muži. **Je potřeba analyzovat a změnit mechanismy voleb,** které jsou plny zaujatosti a fungují ve prospěch mužů. **Ženy také potřebují prostředky,** aby se mohly dostat do politiky.

Je však jasné, že díky ženám má politika lepší pověst. Politici jsou podle průzkumů v UK stále méně populárními lidmi. **Větší zastoupení žen v určité straně je kladně přijímáno voliči, je to signál, že strany více pečují o své volební obvody a méně se starají o kariéru svých lidí a vlastní blaho.**

PODPORA ŽEN V LEVICOVÝCH POLITICKÝCH STRANÁCH V NĚMECKU

HEIKO KOSEL

poslanec Saského zemského sněmu, Německo

Můžete si položit otázku, proč je zde i příspěvek muže a zda je názor muže vůbec důležitý. Já jsem o tom přesvědčen. Chci vás totiž informovat o tom, jak funguje podpora žen ve vstupu do politiky v mé levicové straně v Německu.

My máme v německé ústavě jasně určenou rovnoprávnost všech občanů a máme zde také ustanoven boj proti diskriminaci. **Ve volebním zákoně ale chybí jasný paragraf, který by např. určoval, že mají politické strany na svých listinách dát prostor určitému procentu žen, mladých lidí či různých diskriminovaných menšin.** Německo přitom není postkomunistický stát. Podle mého názoru to tedy není problém bývalého Východního bloku, ale je to problém celoevropský a celosvětový. **Povinnost ze zákona tedy chybí, pak je to tedy otázka jednotlivých politických stran. Ty ve svých stanovách musí určit, zda budou mít ženy v rámci strany nějakou vlastní strukturu či ženské fórum nebo jiné mechanismy.**

V našich stranických stanovách ale máme paragraf s názvem **Rovnoprávnost a demokracie pohlaví**. Ten zní: „*Základním principem politického působení strany je podpora rovnoprávnosti členů a zamezení jakémukoliv druhu diskriminace. Všichni členové strany by měli rozhodně potírat každou přímou či nepřímou diskriminaci a stejně tak i vyčlenění. Představenstva strany a oblastní sdružení mají obzvláště bránit práva sociálních, etnických a kulturních menšin, zejména právo na sebeurčení. Podporovat by se měla i reprezentace strany, spolupůsobení při názorových sporech a tvorba vůle ve straně.*”

V praxi to znamená, že jsme nedávno v Sasku založili stranickou strukturu pro lužickosrbské členy strany a máme **stranickou strukturu žen**, která se jmenuje Líza.

Citujme dále: „*Procesy jako tvorba vůle ve straně či řešení názorových střetů ve straně mají představenstva uzpůsobit tak, aby se na těchto záměrech mohli rozsáhle a rovnoprávně spolupodílet lidé výdělečně činní, lidé vychovávající děti či pečující o jiné, lidé s velmi malým příjmem a lidé s postižením. Na všech politických akcích na spolkové úrovni bude poskytnuta kvalifikovaná péče o děti. Tato nabídka je nezávislá na počtu přihlášených dětí. Náklady hradí v plném rozsahu strana.*”

Toto je v saských, bavorských, braniborských a jiných stranických strukturách již zcela běžné.

V části **Demokracie pohlaví** se píše: „*Politickou tvorbu vůle žen ve straně je třeba aktivně podporovat. Cílem strany je, aby ženy nebyly diskriminovány a aby jim nebylo bráněno v jejich politické činnosti. Ženy mají právo vybudovat si vlastní struktury ve straně a schvalovat ženské plenární schůze. Na všech shromážděních strany hovoří za předpokladu řádného přihlášení střídavě ženy a muži. Listiny z projevů budou vedeny odděleně. Na všech shromážděních bude na návrh alespoň čtvrtiny žen, které jsou oprávněny hlasovat, svoláno plénium žen, které může shromáždění přerušit. Pokud bude návrh tímto plénem odmítnut, může být návrh přijat až po usnesení a poradě celého grémia. Při volbě představenstva, komisí, pracovních grémií a delegátů musí být z poloviny zvoleny ženy. Pokud toto není možné, zůstanou mandáty neobsazené, přičemž dodatečná volba je možná.*”

V praxi to u nás znamená, že máme v našem klubu vždy víc než 50 % žen (50 % plus jedna). Když je tedy vedoucí kandidát na kandidátce muž, pak je na druhém i třetím místě žena.

Kvóty mohou ale vyvolat i špatné reakce. Jsou totiž odvětví jako těžba uhlí, kde je diskutabilní, zda je zapotřebí zavést kvóty. O tom se musí nejprve vést diskuse. Jsem z regionu, kde je silná demografická tendence k tomu, že mnoho vzdělaných žen odchází za prací na Západ. Zůstávají méně kvalifikovaní muži. I tady by se kvóty nedaly plně aplikovat, protože kvalifikované ženy chybí. Zda je v regionech a u malých podniků zapotřebí zavést kvóty, to musíme nejprve analyzovat.

Velmi dobrou zkušenost máme s **fóry žen**. Mají efektivní vliv na rozhodování ve straně.

Velmi důležité je politické vzdělávání pro ženy. Existují však skupiny žen, kde je toto vzdělávání ještě více potřebné - především jsou to ženy na vesnicích a ženy z národnostních menšin. U nich je tendence k vyloučení z politiky ještě silnější.

Ženy mají také zvláštní vliv na voliče. Kvóty a ženské stranické struktury máme sedmáct let a většina našich voličů byly doposud ženy. V minulých volbách jsme ale měli většinu voličů z řad mužů. Mohu tedy jiným politickým stranám doporučit: **Nebojte se, mužští voliči neubývají, má-li strana kvóty pro ženy**. V zásadě jsem tedy pro všechno, co pomáhá v našem zápase proti diskriminaci. Všechno, co je efektivní v tomto zápase, se musí udělat.

ZEBRA JAKO SYMBOL ROVNOPRÁVNOSTI

NOMSA DUBE

velvyslankyně Jihoafrické republiky v České republice

Nejdříve mi dovoluťe vyjádřit vděk za to, že zde **hovoříme o rovnosti pohlaví**. Domnívám se, že je to zásadní otázka. V naší zemi se této problematice nepřestaneme věnovat, i když se nás už lidé ptají: „Kdy už přestanete hovořit o ženách?“ Pro nás je to klíčové, stále se vracející téma.

Nová jihoafrická vláda už také přijala program osvobození žen, který je co do svého rozměru mezinárodní. Ženy v JAR se účastnily boje proti útlaču, který zde po dlouhá léta existoval, a jsme šťastní, že se s novým režimem stala jednou z **priorit sociální transformace**. Její součástí je také emancipace žen. Schopnost simultánního boje nepřinesla **prospěch jen ženám, také muži v naší zemi si začali uvědomovat, že je potřeba k ženám změnit svůj postoj**. V roce 1994 se tudíž představitelé vědomě rozhodli pro transformaci, jež se stala jedním z vládních závazků. Jejím cílem byla přeměna institucí podle modelu, který není založen na rase ani pohlaví.

Jihoafrické ženy společně již dlouho usilují o vytvoření dokonalejších unií, šíří myšlenky reprezentace žen a demokratické vlády. Když v JAR nastoupila nová vláda, jednou z institucí, které musely projít výraznou změnou, byl samotný parlament, protože v předcházejícím parlamentu byla pouze jedna žena. **S novou vládou bylo zvoleno mnoho žen, což nepřineslo jen změnu „barvy“ parlamentu, jak my říkáme, přineslo to také změnu „tónu“**. Parlament se nyní více zaměřuje na sociální transformaci a přechod k mírovému stavu, k němuž nám ženy dopomohly.

Zvýšení zastoupení žen v politice je v JAR výsledkem dvou hlavních faktorů. Za prvé se tak stalo díky **práci samotných žen** v rámci Afrického národního kongresu (ANK). Tyto ženy byly vždy aktivně zapojeny v boji za osvobození. Za druhé to byl **výsledek politik a mechanismů pozitivních nástrojů**, které přijala nová demokratická vláda. Na rozdíl od jedné zvolené ženy předtím bylo v roce 1996 zvoleno do parlamentu 19 žen - 80 % z nich bylo členkami ANK, jenž je i nyní vládnoucí stranou. **Ženy sehrály významnou úlohu v procesu přijímání nové ústavy JAR, když se velmi nekompromisně zasadily o to, aby se do ústavy dostala ustanovení ovlivňující jejich práva a životy**. Díky tomu naše nová ústava zaručuje ženám nová práva. V nové ústavě je africká žena chráněna právem na rovnost, svobodu, bezpečnost, svobodu rozhodování v otázkách reprodukce a právem na svobodu rozhodování o vlastní bytosti.

Vláda zvolená v letech 1999 a 2005 vedená ANK se snažila o přijetí účinných překlenovacích strategií co do otázky participace žen ve vládě. Stále více se snažila podporovat ženské otázky a přesunovat je z okrajů politických diskuzí do samého centra. I proto je **nyní většina stran vyzývána k tomu, aby přijala model 50 procentního zastoupení žen v politice**. Vládnoucí strana již tuto kvótu přijala. Dříve měla systém dva muži na jednu ženu, nyní přijali **kvótu typu zebra, kde všechny pruhy jsou rovně zastoupené a každý je zastoupen na rovné bázi**. Ženy v parlamentu sehrávaly v tomto procesu nejvýznamnější úlohu, protože vždy dbaly na to, aby se do parlamentní diskuze dostaly i nevládní organizace a další ženské instituce, a získaly tak možnost podílet se na parlamentní lobby.

Po **Čtvrté světové konferenci žen v Pekingu** jihoafrická vláda přistoupila také k **Akční platformě**. Jednotlivé vládní resorty identifikovaly kroky, které je nutno podniknout, aby bylo možné implementovat procesy vedoucí k dosažení genderové rovnosti. Nešlo jen o oblasti jako ženy a násilí, ženy a zdraví, ale také o mechanismy na podporu ženského pokroku obecně. Byla přijata celá řada

opatření na základě Mezinárodní úmluvy pro odstranění všech forem diskriminace žen (1995) - byl např. založen **Úřad pro postavení žen**, vytvořený za účelem dohlížení a koordinace veškeré politiky s pracovní sférou. Jeho hlavní poslání je zajistit stálé vyhodnocování procesu mainstreamingu agendy genderového vyrovnávání na úrovni národní i provinčních vlád. **Zajišťuje také to, aby byly genderové otázky řešeny v každém resortu vlády.** Dále byla vytvořena **Národní komise pro rovnost pohlaví** (1997). Její úkol spočívá v podpoře genderové rovnosti ve společnosti. Komise sestává z žen i mužů vybíraných parlamentem a schvalovaných prezidentem. **Ženy by nebyly schopny dosáhnout pokroku v jejich zastoupení, pokud by se nezapojili i muži, jak ve vládě, tak ve společnosti jako takové.**

Musím zmínit, že všechny tyto organizace v JAR přispěly k tomu, aby ženy v parlamentu získaly **vzdělávací výcvik** organizovaný nevládními organizacemi. Ten je neustále doškoluje v nových oblastech. V parlamentu byly také vytvořeny **genderové pracovní skupiny**, složené opět jak z žen, tak z mužů, které společně debatují o tématech, která mají přímý vliv na postavení žen. (Jedním z témat byla i nutnost vybudovat v parlamentu toaletní zařízení pro ženy, protože zde pro ně nebylo do té doby nutné.) Vznikla také **formální podpůrná skupina** na podporu žen, která diskutuje o tématech, jako je rodina, rodinný rozpočet, sociální otázky atd. Mnohé ženy v parlamentu musí totiž i nadále **velmi složitě vyrovnávat svůj rodinný život s pracovními požadavky**, které obnášejí i nutnost často cestovat a žít pod velkým stresem. Politicky se musí účastnit jednání celé řady výborů a jsou často přepracované, takže ještě zůstává hodně problémů k řešení.

Když se u nás hovoří o ženských otázkách, tvrdí se, že ženy nejprve potřebují výcvik, než se budou moci politiky účastnit. Ale kde najdeme v JAR školu, ve které by se vzdělávali a trénovali naši muži? Všichni společně přeci máme zásluhu na vítězství v boji proti apartheidu, proti útlaku, a tudíž bychom neměli nastolit situaci, kdy u některých řekneme, že nejprve potřebují školení, aby mohli vstoupit.

Ještě k otázce kvót. Jedním z mechanismů, o který se naše vláda pokusila, aby přiměla soukromý i veřejný sektor dodržovat kvóty, byl již zmíněný **zákon o pozitivních nástrojích**. Podle něj by měla být při zaměstnávání dána přednost ženám, postiženým a mladým lidem. Ve vládních institucích a veřejném sektoru se situace zlepšila - je tam asi 46procentní úspěch pozitivní akce, ale studie ukázaly, že v soukromém sektoru je situace stále špatná. Proto se vláda nyní snaží prosadit to, že **společnosti, které nepřijmou tyto kvóty, nebudou mít šanci na vládní zakázky.** Konkrétně to znamená, že se vláda při vypsání výběrového řízení na vládní zakázku musí podívat na portfolio a na to, jaké je zastoupení žen od úrovně představenstva po úroveň pracovníků. Stejně tak ve snaze získat od vlády zakázku dostanou více bodů společnosti vlastněné ženami, společnosti vlastněné postiženými spoluobčany či podniky vedené ženami nebo ty společnosti, jež mají větší zastoupení žen ve výkonných výborech. Naopak ty společnosti, kde je více mužů, získávají záporné body. Pokud tato kritéria nebudou splněna, zakázku firmy nedostanou, to je teď zákon.

V JAR si vždy připomínáme velké množství úspěchů a zisků, kterých bylo dosaženo oproti předchozím generacím. Všechno toto se stalo, **protože si to jako ženy zasloužíme.** A také se neustále snažíme zdůrazňovat: „**Pokud hledáte nejlepšího člověka pro danou práci, vezměte ženu.**“ Toto bychom měli opakovat všude, kde to půjde. V oblasti byznysu i v jakékoli jiné oblasti života.

SLOVINSKÁ CESTA K PARITĚ

SONJA LOKAR

významná představitelka ženského hnutí střední a východní Evropy, Slovinsko

Musíme znát minulost, jestliže chceme rozumět přítomnosti a efektivně plánovat budoucnost. Ve Slovinsku má ženské hnutí stopadesátiletou historii, stejně jako v České republice. Tato historie se nijak neliší ani neopožduje oproti ženským hnutím po celém rozvinutém demokratickém světě až do roku 1939. Naše ženské hnutí získalo specifickou, velmi odlišnou podobu po druhé světové válce, v komunistické a socialistické době. Překvapivě sdílíme tytéž hlavní trendy v obnově ženských hnutí po roce 1990 v období přechodu k demokracii a přístupu k EU. Pominu léta před začátkem této tzv. tranzice, kdy Slovinsko bylo jakousi výjimkou z pravidla.

Ve Slovinsku jsme před prvními svobodnými volbami měli na rozdíl od všech ostatních přístupujících zemí skutečně nové ženské hnutí, které se pokusilo v období tzv. demokratizace (před prvními svobodnými volbami) otevřít otázku rovnosti žen a mužů novým, moderním způsobem. Nicméně ženy nebyly opravdu připraveny na výzvy přechodu k demokracii. Neudělaly nic pro dobrou organizaci v rámci nově vzniklých politických stran a když byly zveřejněny kandidátní listiny, pochopily, že byly odstrčeny stranou a že v prvních svobodných volbách neuspějí. Aktivistky dokonce ve spěchu vytvořily pouze ženské kandidátní listiny (jakousi provizorní ženskou politickou stranu), ale žádná z těchto kandidátních listin nepřekročila ve volbách stanovenou hranici pro vstup do parlamentu. První parlament měl tedy pouze 11 % poslankyň. V následujících deseti letech jsme se jen pokoušely dát do pořádku to, co bylo zanedbáno před prvními svobodnými volbami.

Na počátku přechodu k demokracii (1990-1992) bylo upozaděno levé politické křídlo: ve Slovinsku vládla **koalice konzervativců a stran středu, kteří prohlašovali, že byl kvótní systém hloupým komunistickým vynálezem** na podporu žen-tokenů a že **v demokratické politice nejsou kvóty potřebné**. Zároveň bylo znát, že **ve stranách levicových a liberálně středových (které mluvily o svých úmyslech dostat do politiky více žen), to byla pouze podpora „naoko“**. Ve skutečnosti bylo **velice těžké dostat ženy na volitelné pozice**, i když dvě z těchto stran ve svých vnitrostranických statutech zavedly kvóty. Většina **médií** také vedla aktivní kampaň proti jakýmkoli pozitivním opatřením pro prosazení žen do politiky.

První ženské organizace uvnitř různých politických stran, které se začaly formovat od roku 1990 a které velmi rychle pochopily, že jejich strany nerespektují stranické kvóty, ačkoli je mají ve statutech, se velmi snažily, aby byla uzákoněna jakákoli forma kvót pro rovné zastoupení žen a mužů. Měli jsme sedm takových pokusů v parlamentu během několika let a všechny byly neúspěšné. **Většina z nich ztroskotala z toho prostého důvodu, že se poslankyně pokoušely návrh prosadit samy, jen s podporou jejich vlastní strany. Nikdo z nich se nepokusil vytvořit alianci, založit hnutí široké občanské společnosti k dosažení tohoto cíle.** K největší pohromě došlo ve volbách v roce 1996. V sociálně-demokratické straně se stalo Ženské fórum dost silným na to, aby mohlo donutit kongres této strany zakotvit pevná kvótní pravidla ve stranickém statutu a předložit parlamentu k přijetí návrh zákona se stejnou 40% kvótou. Sociálně-demokratické Ženské fórum však neučinilo nic pro to, aby se k němu připojily také ženy z jiných politických stran. Mužští předsedové všech stran, včetně sociálních demokratů, se navíc za scénou rozhodli zastavit tento „nebezpečný proces“. **Předsedové několika stran přiměli své nejviditelnější ženy, většinou poslankyně, otevřeně promluvit na veřejnosti a v parlamentu**

proti tomuto návrhu kvót. Učinily tak, protože jim předsedové jejich stran slíbili, že když promluví proti uzákonění, získají volitelné pozice na volebních kandidátkách pro nadcházející národní volby. Pozměňovací návrh s kvótou tudíž neuspěl.

Slovinsko mělo v roce 1996 národní volby. Sociální demokraté na svých kandidátních listinách sice použili 40% kvótu, ale ani jedna žena nebyla zvolena. **Žádná z nich totiž nebyla umístěna ve volebním obvodu, ve kterém by měla dostatečnou šanci na zvolení! Ani ty poslankyně, které mluvily proti kvótě, nebyly odměněny za svou službu mužským politikům a nebyly zvoleny.** Byla to naprostá prohra žen. Místo 13 % v parlamentu získaly ženy pouze 7,8 % a po tři roky nebyla jediná žena ve vládě. Po této porážce žen v politice a v občanské společnosti jsme pochopily, že jestliže chceme, aby bylo zvoleno více žen, musíme zcela změnit přístup.

Krok za krokem jsme vytvořily novou strategii, která **v tomto konkrétním bodě vylučovala loajalitu ke „své straně“**. Pochopily jsme, že jestliže nemůžeme uzákonit kvótní systém s podporou jedné strany, musíme se dát dohromady a vytvořit co nejširší koalici, překročit hranice stran a překonat nejednotnost žen v politických stranách, v nevládních organizacích, v obchodních společnostech, v médiích a na akademické půdě. **Vždy jsme nejvíce vytěžily z konsenzu napříč stranami.**

Další výhoda, kterou jsme velkou koalicí získaly, bylo to, že už jsme se nemusely starat o to, zda jsme „realistické“. Měly jsme svobodu žádat, co jsme opravdu chtěly: ne 30% nebo 40% kvóty, ale paritu, padesát na padesát! Mohly jsme nechat na přijímacím procesu v parlamentu, aby dospěl ke konečnému „realistickému“ kompromisu.

Následně bylo potřeba uznat, že radikální ženy z menších stran (např. ze slovinské sociálně demokratické strany) se musely vzdát myšlenky, že by menší strany mohly vést tento proces uvnitř hlavních politických institucí. **Takže ženy z menších stran ustoupily a uznaly, že musí být na veřejnosti nejviditelnější právě ženy z politických stran ve vládnoucí koalici**, ty mají vést proces hledání kompromisu v otázce uzákonění parity v parlamentu.

Třetím poznatkem bylo, že **nemůžeme otevřít hlavní politickou diskuzi o rovnosti mužů a žen v politice tehdy, kdy chceme my**. Muselo se počkat až na chvíli, kdy se nějakým způsobem rozběhne diskuze o Ústavě nebo o volební legislativě. To byla chvíle, kdy jsme mohly naskočit na vlak převládající politiky - a zadarmo se svézt! Tímto způsobem jsme dosáhly toho, že byla pozměněna Ústava nebo zákon o volbách do EU. Když byl tento zákon ve vládní a parlamentní diskuzi, naše spojenné z „Koalice pro paritu“ a některé poslankyně z jiných stran, navrhly minimální 40% kvótu pro muže a ženy. A uspěly.

Také jsme začaly stavět náš boj o paritu **nikoli na konfrontaci s mužskými stranickými předsedy, ale ve snaze získat je na svou stranu**. Všichni byli silně proti našim návrhům. Ale našly jsme způsob, jak si je získat. Použily jsme tzv. **sendvičovou strategii**. Vyvinuly jsme na ně tlak seshora (ze strany EU) a zdola (vnitrostranický).

Před evropskými volbami v roce 2004 žádaly ženy z různých stran zahrnutých v naší „Koalici pro paritu“, aby mužské vedení jejich stranických skupin v Evropském parlamentu zaslalo našim předsedům stran dopisy s vyjádřením podpory našemu hnutí. Zároveň naše Koalice zorganizovala silné ženské hnutí zespod. Těmito dvěma tlaky jsme sevrály naše stranické předsedy a oni podepsali náš první návrh na zakotvení pozitivních nástrojů pro prosazení více žen do politiky v Ústavě. Když jsme získaly jejich podpisy, bylo už pro všechny poslankyně mnohem jednodušší posbírat zbývající podpisy potřebné k přijetí tohoto návrhu. Získaly jsme 71 z 90 poslanců a poslankyň!

Pokud jsme chtěly prosadit nějaké změny, pracovaly jsme často s tzv. „**pohlednicemi**“. Např. před diskuzí o změnách Ústavy jsme vytvořily pohlednice s našimi požadavky. Poslaly jsme několik tisíc těchto pohlednic všem členům parlamentu. Nejprve se smáli, potom se rozzlobili a nakonec museli spolupracovat.

Naši „Koalici pro paritu“ jsme vytvořily v roce 2001. Za čtyři roky se nám podařilo změnit Ústavu přidáním článku o pozitivních nástrojích. V minulosti byly naše požadavky na kvóty právními experty odmítány s tím, že kvóty nejsou v souladu s Ústavou. Nový ústavní článek ale stanoví, že pozitivní nástroje pro rovnost mužů a žen v politice nejsou formou diskriminace a že právo musí tyto nástroje regulovat. V roce 2004 jsme přijaly první předpisy s kvótami. Byl to tedy dlouhý proces, ale úspěšný.

V roce 2004 se naší Koalici podařilo změnit také zákon o volbách do EU. Byla přijata čtyřicetiprocentní kvóta pro muže a ženy s mírnými pravidly pro umístění (mezi prvními třemi jmény na každé kandidátní listině mělo být alespoň jedno jméno opačného pohlaví). Výsledkem bylo, že Slovinsko poslalo do Evropského parlamentu 42 % žen.

Koalice konzervativních stran, která vyhrála národní volby v roce 2004, se díky našemu tlaku cítila nucena přijmout alespoň mírná kvótní pravidla také na obecní a národní úrovni. První obecní volby v roce 2006 už proběhly s 20% kvótou pro všechny kandidátní listiny. Z pouhých 13 % ženských radních se počet vyšplhal na 21 %.

Pro srovnání: Slovinsko nemělo uzákoněnou žádnou kvótu pro ženy mezi starosty, a tak ve stejných obecních volbách, kdy se téměř zdvojnásobil podíl žen mezi radními, podíl žen mezi starosty klesl z 6 % zpátky na 3 %.

Vládnoucí koalice konzervativních stran také přijala 35% kvótu pro všechny kandidátní listiny do **národních voleb**. Nemyslím si, že tyto kvóty budou fungovat, protože náš národní volební systém je zvláštní forma poměrného systému s osmi volebními okrsky rozdělenými do 88 tzv. jednomandátových volebních obvodů. V takovém volebním systému není možné použít pravidla pro umístění na kandidátních listinách na principu zipu. Většina stran nezíská více než 1-3 poslance z každého volebního okrsku. Takže každá žena musí nejprve porazit všechny mužské stranické kolegy, pak teprve může být zvolena. Jestliže strany opravdu chtějí 35 % poslankyň, musí umístit své ženy do 35 % jejich nejsilnějších volebních obvodů. Není pravděpodobné, že by k tomu mohlo dojít, protože většina ženských organizací uvnitř stran ještě není dost silná, aby donutila své strany dát 35 % žen reálnou šanci na zvolení. Musíme proto pokračovat v kampani, v prosazování a lobbování, dokud nenajdeme způsob, jak uzákonit pravidla, která zajistí, aby byly ženy ve Slovinsku zvoleny do 50 % míst ve všech institucích konajících politická rozhodnutí na všech úrovních. **Lze z toho také vyvodit, že zákonná kvóta funguje, ale ne v každém volebním systému - pouze v poměrném s větším množstvím kandidátů na listině každé strany.**

Domnívám se, že je **slovinský příklad cenný pro ženská hnutí ve všech zemích ve stadiu přechodu k demokracii**. Když se podíváte na údaje o ženách v politice v Chorvatsku, Srbsku, Černé hoře, Bosně, Makedonii či v Bulharsku, kde ženy postupovaly podobně, uvidíte, jak velkého pokroku bylo dosaženo.

V mnoha zemích fungoval přístup, v němž ženy pracují v rámci velké koalice, a to i bez kvót v zákonech. Také účinně vyvíjený tlak zespodu současně s tlakem shora, o který musíte zalobovat v EU, zpravidla přinutí mužské vedení k pohybu tím správným směrem.

JAK ROZBÍT SKLENĚNÝ STROP ?!

MARIA RAUCH-KALLAT

poslankyně, politická poradkyně, Rakousko

V politice se celkově pohybuji zhruba třicet let a v parlamentu 24 let. V tomto období jsem se naučila mnohé o podpoře žen, zejména ve své vlastní straně. Byla jsem dvakrát ministryní, jednou životního prostředí, jednou pro zdravotnictví a ženy. Jsem mnohaletou členkou a předsedkyní sekce Žen Rakouské strany lidové (ÖVP Frauen) a byla jsem také členkou zastupitelstva města Vídně.

Hodlám hovořit o politické participaci žen v Rakousku, především o otázce kvót obecně. Všichni známe obtíže žen v politice a snažíme se zjistit, jak **podpořit ženy ve vstupu do politiky, jak rozbít pomyslný „skleněný strop“**, jak se úspěšně účastnit voleb. Mnohé jsme to samy zakusily a víme, že to není snadné. V tomto příspěvku bych se tedy s vámi ráda podělila o své poznatky.

Co se týče participace žen v Rakousku - na vládní úrovni se pohybuje kolem 50–40 %. Během předcházejícího období, kdy jsem byla ve vládě, jsme měli dvanáct ministrů, z nichž bylo šest žen - ministryň. Ty zastávaly pozice na významných ministerstvech - na ministerstvu zahraničních věcí, vnitra, školství a vědy, spravedlnosti, sociálních věcí a rodiny. **Tato ministerstva vedená ministryněmi rozhodovala o velkých finančních částkách, které se daly ve vládě použít, a velmi dobře spolupracovala.** V národním parlamentu Rakouska se účast žen pohybuje zhruba o 15 až 20 % méně než ve vládě, a to v závislosti na politické straně. Padesát procent mají jen Zelení, jelikož mají vlastní systém a jsou mladou stranou. **Problém zastoupení žen totiž často tkívá v tom, že velmi staré strany mají velmi „mužské“ struktury. Pro mladší strany je mnohem jednodušší zavést nové systémy, např. kvóty.** Nejméně žen mají Svobodní (Svobodná strana Rakouska) - z osmnácti je pouze jedna žena. Moje strana (ÖVP) má okolo 30 procent žen a sociální demokraté zhruba 36 procent. Celkově je to v průměru asi 36 %. Ještě menší je zastoupení žen v regionálních parlamentech. Zdá se, že ty jsou nejobtížnějším místem pro prosazení žen, jelikož jsou zdejší struktury velmi strnulé a staromódní. V lokální politice se situace naštěstí zlepšuje, i když to velmi závisí na oblasti, takže např. ve městech je situace lepší než na vesnicích. Také v průmyslu a obchodní sféře se situace pomalu zlepšuje, i když ve vedoucích pozicích je stále minimum žen.

Ráda bych se vyjádřila k otázce kvót. **Samy ženy často jako nevýhodu kvót zmiňují, že nechťejí být vybrány díky kvótám a že by chtěly být zvoleny jen díky své kvalifikaci. To muži velmi často zneužívají a říkají: „Ne, my nevybíráme ženy na základě kvót, my volíme dobré ženy.“** Poté si ale vyberou ženy, se kterými se jim lehce spolupracuje, které mohou ovlivnit, zkrátka preferují ženy, které nevyjadřují vlastní názor a které je jednoduché ovládat. Výhody lze popsat jednoduše - kvóty prostě fungují. Já sama a ani moje strana jsme sice v 80. letech o kvótách ještě nebyli přesvědčeni, ale když jsem pak viděla, jak mnoho žen získalo pozice v sociální demokracii, přesvědčila jsem i ženy v naší straně pro kvóty. Pak se nám podařilo vyhrát na stranickém sjezdu a to jenom díky tomu, že muži odešli do bufetu a nebyli přítomni v síni. Tehdy se nám podařilo prosadit 50 procent, a to proto, že ten návrh byl nově podaný - tak, že každé druhé křeslo, které bude volné, bude obsazeno ženou. Muži tvrdili, že žádné křeslo stejně nebude volné, ale to se nestalo. V Rakousku nejsou kvóty stanovené zákonem, ale máme tyto kvóty v rámci stranických nominačních programů. Dobrovolné stranické

kvóty máme ve všech rakouských politických stranách kromě Svobodných, všechny ostatní strany odsouhlasily za cíl 50% účast. Také naše strana k tomu směřuje, i když zatím má pouze 33 % na federální úrovni.

Nemyslím si, že budou kvóty někdy přijaty v soukromém sektoru a že by tam fungovaly. Ale **stejný tlak jako v politických stranách může být vyvíjen i u velkých společností v rámci jejich strategií lidských zdrojů.** Uvedu příklad. Minulý týden jsem dostala pozvání do největší evropské banky, která má 142 tisíc zaměstnanců a jen 120 z nich jsou ženy ve druhé a třetí úrovni managementu. Žádná žena není na vrcholovém postu. Ženy tedy uspořádaly svůj první společný workshop a přinutily prezidenta banky, aby se na jednu hodinu dostavil. Definovaly zde, co potřebují, a společně se dohodli, že v bance vznikne ženská rada. Je třeba říct, že většina zákazníků této banky jsou ženy - 52 procent, a pokud banka, která je podnikem orientovaným na služby, nenaplní potřeby většiny svých zákazníků, a potencionálně i svých zaměstnanců, nebude mít šanci v budoucnu obstát v konkurenci.

Na zásadní překážku při vstupu žen do politiky vidím typickou ženskou skromnost. Nesnažíme se o nic velkého. Tvrdíme, že něco nemůžeme dělat, že nám toho hodně brání, ale velmi často jsme samy sobě největším nepřítelem, protože si neříkáme o víc, nežádáme **spravedlivý podíl na moci. Postrádáme sebevědomí** - žena se velice často neodvážá kandidovat. **Velkou překážkou je také veřejný názor o ženách v politice.** Pokud vstupuje do politiky muž, velice často slyšíme, jak je dobrý, jak je zodpovědný za svou republiku, za svoje město, atd. Pokud to samé ale učiní žena, každý se ptá - to nemá nic jiného na práci? Co si o tom myslí její manžel? Má děti? A pokud ano, je dobrou matkou? Přeci když je pryč kvůli politice, nemůže mít čas na děti atd. I toto hned na samém počátku velmi často odradí ženy od vstupu do politiky. **Ženy jsou přesvědčeny (a přesvědčovány), že pokud chtějí být dobrou matkou a dobrou ženou, tak nesmí jít do politiky. Toto se musí změnit. Tento vzorec se ale nezmění, dokud budou muset být plněny rodinné povinnosti jen ženami.** Situace se nezmění ani v byznysu, ani v platových podmínkách, dokud tento prvotní model nezmizí. **Děti přece mají otce a potřebují jejich péči.** Je to důležité jak pro děti, tak pro otce samotné, protože ti mohou péči o děti získat mnoho znalostí o konkrétní realitě. Rozdělení rodinných povinností se musí změnit. V politických stranách jsou stále velmi mužské struktury - stranická setkání či stranická školení se konají pozdě večer, o víkendech atd. Existují fungující mužské sítě spolupráce, ale je nedostatek ženských sítí. To se naštěstí již zlepšuje.

Jak tedy ženy povzbudit? Musíme učinit politiku vzrušující a srozumitelnou. Velmi často je politika pro ženy nepochopitelná a nudná, takže o ni nemají zájem. V Americe jsem slyšela velmi dobré rčení, které říká: „Politika je špinavý podnik, ale ženy uklízí nepořádek jiných už po celá staletí, takže je načase, aby vstoupily do politiky.“ **Je tedy potřeba politiku oživit a učinit ji srozumitelnou. Je potřeba zajistit vícero speciálních školení, kde by ženy získaly výcvik, který jim umožní překonat to, že pro ně zpočátku není politika přitažlivá. Musíme jim poskytnout ženské sítě a musíme změnit veřejné mínění.**

A jak rozbít skleněný strop? Apeluji na ženy, aby od počátku plánovaly svou politickou kariéru. Neplánujeme jen svou podnikatelskou kariéru, ale také politickou. Muži více plánují než ženy, musíme se tedy naučit plánovat. **Neschovávejme svá pozitiva,** neříkejme „Já na to nemám“, ale ukažme všechny znalosti. Radím ženám, aby si našly nějakého rádce či lektorku, nějaký vzor, někoho, kdo je povede a pomůže jim, kdo je zapojí do vlastní sítě, ať už je to muž či žena. Nikdy také neříkejte nikdy. Ženy velmi často hned říkají - „To neumím.“ Já už jsem po nějakou dobu v pozici, kdy mohu vybírat na vedoucí pozice mezi muži a ženami. A jen jedinkrát jsem potkala muže, který řekl, že si myslí, že to nezvládne. Muži si vždy myslí, že jsou na danou práci nejlepší, když se ale zeptáte ženy, velmi často uslyšíte sebeponižování - „Nejsem

na to dost dobrá, to nemohu zvládnout, ne nyní, ne když mám děti" atd. Velmi často jsem musela ženy k nástupu do politiky přesvědčovat a nakonec se ukázalo, že jsou pro danou práci vynikající. **Radím ženám „Vyhledávejte šance a chopte se dobrých příležitostí. Nečekejte, až je někdo před vámi využije. A vytvářejte si vlastní síť spolupráce.“**

Pokud se již zúčastníte voleb jako kandidátky, buďte dobře připravené a proškolené, udržujte si mediální kontakty, komunikujte. Také optimalizujte svůj vzhled. To je velmi důležité, protože **ženy jsou souzeny jinak než muži**. Zatímco muž nemusí vypadat dobře, žena musí - je totiž souzena mnohem kritičtěji, odlišně. Naplánujte si pečlivě osobní kampaň a nikdy nepřipusťte celkové vyčerpání. Velmi často, a to platí jak pro muže, tak pro ženy, jsou totiž volební kampaně prohrány během posledních dnů, a to proto, že se kandidátka vyčerpá, „vyhoří“. Je nutné mít na paměti, že **žena musí být alespoň dvakrát tak dobrá jako muž, aby získala stejnou pozici**. Dobrá zpráva je, že to naštěstí vůbec není složité.

Ženy v průběhu doby předčily muže ve studiu; je všeobecně známo, že dnes dokončí akademická studia více žen než mužů, a to v kratším čase a s lepšími výsledky. Vzniká tak obrovská zásobárna talentů, kterou si žádná společnost nemůže dovolit ignorovat, pokud chce být na vrcholu. Podívejme se na jednu analogii. Vrcholové společnosti v současnosti mění rétoriku ohledně životního prostředí. Když jsem byla v 80. letech ministryní, mnoho podniků tvrdilo, že průmysl a životní prostředí a jeho ochrana se vylučují. To bylo ale úplně scestné. Velmi dobré podniky si velmi brzy uvědomily, že ochrana životního prostředí v jejich podnikové strategii představuje zisk, hodnotu, která jim umožní ušetřit mnoho peněz a získat špičkovou reputaci. To samé se nyní děje s ženskou pracovní silou. **Mělo by se dít.**

Maria Rauch-Kallat

3. SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE POHLEDEM POLITICKÝCH STRAN

SOŇA MARKOVÁ

Poslankyně PS PČR za KSČM

Je třeba konstatovat, že žijeme v novodobé společnosti, kterou lze bezesporu nazvat konzumní. Nutí nás nakupovat v supermarketech a izoluje lidi, muže, ženy, rozbíjí vztahy mezi generacemi. Je tedy nutné narovnat vztahy mezi muži a ženami a to nejen v otázce platů a účasti v rozhodovacích procesech. **Není pochyb o tom, že tuto společnost řídí muži. Ti zasedají ve vládách, v podnicích i v médiích - všude, kde jde o moc, vliv, peníze a informace. Ženy, které chtějí uspět, se musí přizpůsobit dominantnímu mužskému myšlení.** Ve svém každodenním životě řeší ženy většinou potřeby druhých - svých dětí, partnerů a stárnoucích rodičů. Přitom nemají jasně definováno, co by ve skutečnosti chtěly. Potom však platí, že kdo nic nechce, ani nic nedostane. Nestačí sedávat v koutě a mlčet. **Žena si musí být vědoma sama sebe a znát své hodnoty. Musí mít odvahu mluvit, vnést do debaty ženský prvek a myšlení, přijít s humánnější a etičtější politikou.**

Je nesporné, že rovnoměrnou účast žen a mužů v politickém rozhodování ovlivňují volební systémy a politické strany. Tam, kde působí volební systém poměrného zastoupení, je pro ženy snazší dosáhnout v politických orgánech většího zastoupení. Důležitým faktorem v rámci tohoto systému je pak umístění žen - kandidátek na volitelná místa na kandidátní listině. Zásadní roli tedy hrají politické strany přijímáním formálních nebo neformálních pravidel k sestavování svých kandidátek a k zapojování žen do činnosti v rámci samotné politické strany. Všeobecně platí, že pokud chce politická strana získat příznivce z řad široké veřejnosti, nestačí jen kvalitní program, spravedlivé zásady, schopnost srozumitelné komunikace, vysoká politická kultura, ale i přijatelná TVÁŘ. Ta je dána zejména charakteristikou lidí, kteří ji reprezentují z pohledu pohlaví, věku, profese, bezúhonnosti a také stylem práce, výběrem témat praktické politiky a schopností akce.

Chtěla bych zdůraznit, že se v KSČM pravidelně a dlouhodobě v duchu levicových tradic věnujeme problematice rovného postavení žen ve společnosti i ve vlastní straně nejen na úrovni ÚV, ale i na úrovních krajských a nižších. **I u nás je ovšem v mnoha případech prosazování prvků rovných příležitostí odvislé spíše od aktivity žen - funkcionářek.** Nicméně z našich oficiálních materiálů lze tuto snahu jednoznačně vysledovat. K systematictější práci v této oblasti přispělo také to, že do vedení strany byla zvolena i jedna místopředsedkyně, poté co se na minulém sjezdu „nedopatřením“ v čele strany ocitli pouze samí muži. **Problémem zůstává skutečnost, že se velmi často výrazně liší deklarace od skutečného života.** Ženy sice mají v členské základně KSČM téměř poloviční zastoupení, ve stranických orgánech je ale jejich zastoupení tím **menší, čím výše postupujeme.** Podobnou situaci lze vysledovat i ve veřejných funkcích a na kandidátních listinách. A zcela jistě to není způsobeno tím, co slyším velmi často od našich mužů - funkcionářů. Téměř se slzou v oku mi sdělují, že **přece „nemáme dostatek kvalitních žen“.** A zapomenou dodat, že ani v nejmenším nevytvářejí dostatečné podmínky pro zapojování žen do politického a veřejného života, stranická práce se povětšinou řídí pravidly jejich „pánského“ klubu a na ženy jsou často zcela nelogicky kladeny vyšší nároky na schopnosti a znalosti než na „spřátelené“ muže.

Důležitým faktorem pro prosazování rovného zastoupení žen a mužů je i existence silných organizací žen působících na politické strany. Z tohoto důvodu KSČM úzce spolupracuje s Levicovými kluby žen, které sdružují v mnoha desítkách klubů levicově orientované ženy z celé České republiky. Kluby se aktivně věnují osvětové, vzdělávací, zájmové, veřejné a politické činnosti a také charitativním aktivitám.

V roce 2005 jsme nechali Klubem sociologů a psychologů vypracovat podrobnou Analýzu stavu se zaměřením na KSČM pod názvem „**K zapojení žen do veřejné a politické činnosti**“. Závěry této analýzy byly velmi zajímavé a z nich také vycházíme při formulování dalšího postupu, který by měl napomoci k vyššímu zapojení žen v politice od obecní přes krajskou po celostátní úroveň. **Ukázalo se, že pokud použijeme aspoň minimální pozitivní opatření k navýšení počtu žen na kandidátkách** tak, jak jsme to učinili před volbami v roce 2006, **výsledek se pozitivně odrazil v počtu zvolených žen na kandidátce KSČM**. Tehdy bylo do pravidel pro primární volby na kandidátky do voleb do PS zahrnuto i **doporučení - žena do třetího místa**. Ne všechny krajské organizace sice toto doporučení respektovaly, ale přesto bylo za KSČM zvoleno z 26 poslanců 8 žen, což představuje 31 %. To je po Straně zelených nejvyšší procento.

Přes tento pozitivní trend nemůžeme být spokojeni. Při přípravě pravidel pro volby v roce 2008 jsem na jednání ÚV předložila návrhy, které by nás měly v této oblasti posunout o kousek dál. Vycházela jsem ze závěrů již zmiňované Analýzy, která kromě jiného doporučovala: *Při výběru kandidátů do různých politických a zastupitelských orgánů (v primárních nominačních volbách) sestavovat od okresních orgánů výše samostatné kandidátní listiny mužů a žen, s tím, že bude s ohledem na postupné zvyšování zastoupení žen doporučován klíč zastoupení mužů a žen 2 muži a 1 žena*. Moje návrhy byly samozřejmě variantní, od hodně radikálních až po minimální s tím, že konečným deklarovaným cílem má být dosažení **paritního prahu** - tj. zastoupení jednoho pohlaví minimálně 40 %. Nabízené varianty: **varianta A** - zipový systém, **varianta B** - 1 žena do 2. místa, 2 ženy do 5. místa, 3 ženy do 10. místa, **varianta C** - doporučení žena do 2. místa a pokud ne, povinně žena do 3. místa. Ani jedna z variant nebyla zatím pro plénium přijatelná.

Nakonec jsme tedy bohužel neudělali ani ten pověstný malý krůček vpřed a zůstali jsme pouze u původního doporučení. **Neznamená to ale, že bychom rezignovali**. Naše další snahy směřují v současné době k VII. sjezdu KSČM příští rok, kde chceme předložit naše návrhy ke změnám Stanov, Programu a také vlastní kádrové návrhy. Současně chceme pokračovat ve vzdělávací činnosti a vysvětlovací kampani. Znovu a znovu se totiž přesvědčuji o tom, že **máme před sebou ještě dlouhou cestu intenzivní osvěty nejen mezi muži, ale i mezi samotnými ženami**. Ženy, které samy již určitých pozic s obrovským úsilím dosáhly, necítí často potřebu pomáhat ostatním ženám tu pomyslnou startovní čáru srovnat a pozitivní opatření považují za téměř urážlivé a degradující. Tento postoj pak, podle mého názoru, využívají jako argument právě muži, kteří sice o rovných příležitostech hodně mluví, ale ve skutečnosti nestojí o konkurenci v podobě účasti žen v rozhodovacích procesech.

Na závěr bych opět využila myšlenek někoho povolanějšího, tentokrát francouzského sociologa Pierra Bourdieu a z knihy **Nadvláda mužů**: „*Když se žena účastní nějaké veřejné debaty, musí bojovat o slovo i pozornost. Minorizace ženy je o to neúprosnější, že nevychází z nějaké výslovné zlovolle, ale probíhá naopak v dokonale nevědomé nevinnosti: ženě se skáče do řeči, pokud položí nějakou inteligentní otázku, odpověď se vši upřímností adresuje muži (jako kdyby taková otázka už z definice nemohla pocházet od ženy)... Muži se často chovají diskriminačně s těmi nejlepšími úmysly; bez rozmyšlení upírají ženám právo na autoritativní postavení a v jejich požadavcích vidí jen rozmar, na který stačí odpovědět konejšivým slovem nebo poplácáním po tváři, nebo je - se záměrem zdánlivě opačným - odkazují a takřkajíc redukují na jejich ženství tím, že obrátí pozornost k jejich účesu nebo některému tělesnému rysu, nebo je jindy zase v určité „oficiální“ situaci oslovují familiárně nebo důvěrně. To všechno jsou drobné neuvědomělé „volby“, které všechny dohromady posilují druhořadé postavení žen a jejichž nahromaděné účinky zaznamenávají statistiky ve formě slabého zastoupení žen v mocenských, a hlavně ekonomických a politických funkcích.“*

Věřím, že pokud by byl takovéto sebereflexe schopen každý muž, máme naději na posun vpřed v otázkách prosazování rovných příležitostí žen a mužů.

PETR PETRŽÍLEK

vedoucí politicko-analytické sekce ČSSD a stínový ministr životního prostředí

„Politika jako služba veřejnosti je bez žen plácnutím do vody...”

Sociální demokracie rozhoduje o modernizaci nejen uvnitř strany, ale i o novém pojetí politiky vůbec. Dokumentovat tuto tezi lze na příkladu úmyslu ČSSD prosadit větší účast žen v politice. Jedná se o skutečnou změnu myšlení a přístupu k otázce rovnosti šancí srovnatelnou se zakotvením volebního práva žen v evropských zemích přibližně před sto lety. I tehdy to bylo díky tlaku sociálně-demokratického hnutí. **Nejde přitom pouze o tabulkové přiřazení příslušného počtu žen na kandidátních listinách, ale o snahu vytvořit ženám možnost zapojit se jak do komunální tak do vrcholné politiky.** Sociální demokracie se na rozdíl od ostatních politických stran nechce tohoto tématu držet pouze v rámci předvolebních klání, ale hodlá učinit takové kroky, které umožní schopným ženám dlouhodobě pracovat v komunální i ve vrcholné politice - a to i ženám s dětmi. Sociální demokracie totiž odmítá akceptovat, že být ženou, která se vedle své práce ještě stará o rodinu, je handicapem, který znemožňuje jejich maximální zapojení do veřejného života.

Oproti ženám mají muži právě tu výhodu, že starost o děti a rodinu jim zabírá mnohem méně času než ženám, a tedy mají prostor pro intenzivní práci leckdy bez časových omezení. Tato výhoda ovšem na druhou stranu vytváří jistou izolaci od reálného života a pak se stává, že politik, který se věnuje své práci dvacet čtyři hodin denně, sedm dní v týdnu, žije pouze na úrovni legislativy a politických jednání, ale neví, kolik stojí základní potraviny, nechodí mezi lidi, zcela se izoluje od běžného života. Veškerou komunikaci s okolním světem totiž zajišťují pracovníci sekretariátů, asistentky a doma manželky.

Žena politička však nemůže zajistit svoji nezastupitelnou úlohu v rodinném životě svým sekretariátem či svými asistenty, a tak její pohled a práce v politice představuje nesmírně podnětný a společností prospěšný pohled, který má pro celou společnost zásadní význam a hodnotu. Její handicap se v moderní politice stává výhodou. **V naší politice se bohužel kvůli absenci snahy po větším zapojení žen do politiky dostáváme do situace, kdy o zákonnosti, či nezákonnosti např. interrupce, diskutují nelogicky pouze muži. Nejde však pouze o to, aby ženy diskutovaly pouze o záležitostech, které se týkají žen. Ve společnosti, která je tvořena z žen a mužů by z logiky věci neměl vzniknout politický rozhodovací systém, který by byl výhradně dominantou mužů.**

Zatím je v povědomí společnosti zakódováno pravidlo, že politik rovná se muž. Takováto asociace je důkazem nerovnováhy mezi představiteli politického života. Pro sociální demokracii je však snaha o vytvoření přirozené rovnováhy mezi ženami a muži skutečně jedním ze zásadních témat. ČSSD je si vědoma, že svým rozhodnutím ve svém důsledku může velmi zásadně ovlivnit politický život v naší zemi. Zatím základním kamenem úrazu je skutečnost, že do dnešní doby nebyla v jednotlivých politických stranách vyvolána patřičná poptávka po ženském elementu. Jedním z důvodů je možná skutečnost, že ženy nebyly v politice žádoucí, neboť politika byla hřištěm výhradně tvrdých praktik a metod vlastních mužské části populace. Tento stav s ohledem na nízkou úroveň politické kultury je nezbytné změnit, a to právě vytvořením poptávky po ženách, které mají zájem o to, nabídnout své schopnosti, ženskou intuici a sociální empatii ve prospěch občanů této země. Politické kolbiště jednoznačně potřebuje nový myšlenkový proud, který by pohnul stojatými a kalnými vodami

našeho politického života a který by umožnil vznik živějšího, slušnějšího, poctivějšího a v mnoha dalších směrech nového pohledu na práci radnic, vlády a parlamentu.

V době, kdy jsou vládní koalice závislé na jednom hlasu či postojích přeběhlíků, je tou podstatnou otázkou zamyslet se, zda právě patová situace mezi pravíci a levicí a neustále se více vyhroccující nevraživost mezi největšími politickými rivaly je tou politikou, která je této zemi prospěšná, a politikou, kterou si naši občané přejí. **Je na čase dívat se na politiku jako na skutečnou službu veřejnosti a snažit se vytvořit opravdu adekvátní zastoupení politiků - žen i mužů, které odpovídá struktuře naší společnosti. Bez žen nemůže být politika službou veřejnosti.** To je zásadním mottem ČSSD. Sociální demokraté dokázali znovu na sobotním jednání ÚVV překonat tabu a schválili třetinové zastoupení žen na kandidátkách ve volbách do zastupitelstev krajů. Krom toho se připravuje vyhlášení soutěže „O pohár rovných příležitostí“, který by měl motivovat okresní a krajské organizace k náboru žen, jejich zařazování do vedení svých organizací a na kandidátky. Věřím, že do příštích voleb do sněmovny se v sociální demokracii vyprofiluje celá řada žen-politiků, které obsadí volitelná místa. Všem ženám v politice držím palce!

OLGA ZUBOVÁ

poslankyně PSP ČR za Stranu zelených

„Neexistuje univerzální recept na to, jak dosáhnout většího zastoupení žen v politice...“

Strana zelených má, jak často říkáme, dvě „nohy“, dva pilíře, na kterých stojí. Ekologii a lidská práva. A vedle toho veze naše vlajková loď několik dalších zelených témat, kterými jsou třeba integrace příslušníků minoritních komunit do společnosti nebo také téma stejných práv a rovných šancí mužů a žen.

V SZ pracuje celá řada odborných sekcí, které vytvářejí kromě jiného zázemí poslaneckého klubu. Jednou z takových sekcí je i „gender-sekce“, která v současné době připravuje praktické návody na to, jak naučit společnost vnímat rovnost šancí mužů a žen jako něco samozřejmého. Mimochodem samotná gender-sekce má dvoučlenné vedení. Tedy ne předsedu a místopředsedkyni, ale muže a ženu v naprosto rovnocenné funkci.

Když jsem se poprvé setkala s Danou Kuchtovou asi před dvěma roky na krajské konferenci, přišla za mnou po mém vystoupení a řekla mi: „Nechcete pracovat v naší gender-sekci, vy byste se nám tam hodila.“ Tehdy jsem ještě netušila a nechápala, proč musí mít politická strana na otázku rovnosti mužů a žen speciální sekci. Ale souhlasila jsem a po čase jsem situaci vyhodnotila a dala jsem potřebě takové sekce za pravdu.

Říká se, že nejlépe je vždy začít u sebe, a SZ to učinila. **Pro zajištění rovného postavení obou pohlaví ve společnosti je nutné vnést tuto problematiku do politického rozhodování. Poměr mezi ženami a muži ve volených funkcích i ve státní správě by měl odpovídat jejich podílu ve společnosti.** Proto se zelení svými vnitřními předpisy zavázali, že ve všech stranických orgánech i na kandidátních listinách bude alespoň třetinové zastoupení osob každého pohlaví. Někde šli ještě dál. Brněňští zelení si pro volby do PS PČR zvolili klíč 1:1 a muže s ženami na kandidátce takto prostřídali.

Strana zelených je specifická tím, že má poměrně hodně žen ve svých řadách, a tak nutno dodat, že genderové pravidlo bylo mnohdy uplatněno i pro muže - tedy, že do trojice po sobě jdoucích žen

na kandidátce byl předsunut muž. Je to takový uzavřený kruh - protože ženy cítí podporu v této straně, není problém s počtem členek a nových kandidátek na členství v SZ. Je pravda, že tento „zelený zákon“ je **důsledně dodržován nejen při volbách, ale také při sestavování vnitrostranických orgánů. Je to závazek, nikoliv doporučení jako u ostatních politických stran. Nebojíme se říct nahlas, že kvóty jsou pozitivní. A že je důsledně dodržujeme.**

Dá se říci, že se nám taková důslednost osvědčila v praxi. Podíváme-li se na zastoupení našich mužů a žen ve vrcholné politice, je skutečnost dost výmluvná. Poslanecký klub - 50% zastoupení mužů a 50% zastoupení žen, vláda - 2 ministři, 2 ministryně. K tomu, jak v praxi dodržuje SZ svůj závazek, malá ilustrace: např. předseda je muž (M. Bursík), první místopředsedkyní je žena (D. Kuchtová). Předsedkyně poslaneckého klubu je žena (K. Jacques), místopředseda muž (O. Liška), druhá místopředsedkyně klubu žena (O. Zubová).

Dovolte mi zde připomenout, že jsme také loni i letos vyhráli **soutěž Strana otevřená ženám.**

Co se týče poslaneckého klubu, je třeba poctivě přiznat, že sestava v něm vznikla také zapřičiněním volebního systému a dělením republiky na kraje - tam už jsme nespekulovali, který kraj má větší šance na zvolení poslance či poslankyně, a nekalkulovali jsme tak při obsazování míst lídrů kandidátek. To už tak zkrátka dopadlo.

Zdůrazňuji tedy ještě jednou, že kvóty jsou pro SZ nástrojem podpory vstupu do politiky a podpory uplatnění v politice. Jsou to osvědčené a pozitivní nástroje pro vyrovnání šancí. Na uvedených příkladech lze doložit, že jsou extrémně efektivní.

Kvótami ale podpora nekončí. SZ myslí i na další otázky, např. **sladování profesního a rodinného života. Na to, aby byly podmínky fungování pro ženy v politice příjemné.** Chtěli bychom a také prosazujeme, aby v místech politické působnosti byly dětské koutky. I tady jsme začali u sebe a naše již zmíněná spolupředsedající dvojice v gender-sekci pracuje na vybudování dětského koutku v hlavní kanceláři SZ. Snažíme se také nesvolávat schůze na pozdní večerní hodiny.

Jsem přesvědčená, že pro ženu v politice není prioritní mít funkci nebo dokonce moc, sebevědomá žena se ale zcela jistě chce podílet na rozhodování. Žena odhodlaná vstoupit do politiky je ale na rozdíl od muže vedena především snahou a touhou pomáhat, pečovat a chránit. Žena je často ke svému okolí vnímavější, empatičtější než muž. Ráda pomůže dobré věci, ale nemůže rezignovat na péči o rodinu a děti. To je pochopitelné a správné. Méně správné je ale to, že muži mnohdy i v naší době dávají ženám najevo, že rodinný krb, kuchyň a děti jsou to, k čemu byly stvořeny. **Chce-li ženská populace uspět i v profesním či veřejném životě, kroutí mnozí muži nevěřícně hlavou. Takové ženy, které se rozhodnou rovnoprávně se postavit mužské konkurenci v politice, nazývají kariéristkami či feministkami.** Ptáte-li se, zda takové názory jsou v SZ vyloučené, odpověď zní „Ne, nejsou“, ale jsou natolik ojedinělé, že lze konstatovat jejich nulovou hodnotu. Opaak je tu převaha názorů opačných, plně podporujících ženy v jejich snaze uspět jako plnohodnotné partnerky v politice.

Postoj mužů k ženám se sice mění, muži začínají uznávat schopnosti svých protějšků. Stále se jim ale nechce opustit klasický model muž - šéf a žena - asistentka. Je to léty zavedená praxe, která leckomu ze sobeckých důvodů vyhovuje, a společnost tak jen obtížně dospívá k uznání rovných příležitostí pro ženy a muže. SZ v celé Evropě podává ruku od přírody méně průbojnějším a nesmělejším ženám. Bylo by dobré genderová pravidla v budoucnosti opustit. To se stane v momentě, až bude rovnováha mužů a žen v politice automatická. A automatické musí být také vnímání přítomnosti obou pohlaví všude ve společnosti. To také není samozřejmé. Vůbec se nepřemýšlí o takových zdánlivě marginálních skutečnostech, jako je rozlišování gramatického rodu v češtině. **Existuje přechylování** - to znamená, že většina maskulin má v českém jazyce odpovídající femininum. Ta však v praxi jako by neexistovala.

Kupříkladu když jsme v PS dostali vstupní karty, měl každý poslanec a každá poslankyně na kartě napsáno „poslanec“ - např. poslanec Jan Novák, poslankyně Jana Nováková. Díky iniciativě Kateřiny Jacques máme karty s označením poslankyně. Nutno připomenout, že jsme nebyli ušetřeni jízlivých poznámek kolegů a kolegyň z ostatních partají.

Podle nás právě v takových maličkostech je možné měnit povědomí společnosti.

Společnost se stále vyvíjí. Vraťme se pár let do minulosti a vzpomeňme na dobu, kdy dívky nemohly studovat, v poměrně nedávné době bylo běžné, že žena nechodila do práce a byla tzv. v domácnosti.

Dnes se běžně setkáváme s úspěšnými manažerkami, ředitelkami firem, ředitelkami institucí, vrcholnými politiky. To bylo ještě nedávno nepředstavitelné. **Společnost je o krok dál, ale není v cíli.** K tomu musíme ještě pořádný kus cesty urazit.

CYRIL SVOBODA

místopředseda vlády ČR

Když si položíme otázku, zda je žen v politice málo, všichni odpoví „Ano, je to tak.“ Když vyřkneme výzvu, zda by jich mělo být v politice více, všichni odpoví, že ano. A když se tážeme, jestli je to prospěšné, všichni řeknou „Ano, je to prospěšné.“

Toto je příběh, který trvá dlouho a jakoby nemá řešení. Když se totiž podíváme na českou politickou scénu, zjistíme, že se paradoxně počet žen například v Poslanecké sněmovně více mění. Začínali jsme s 10 %, pak to bylo 16 % - a dnes je to 15,5 % žen v PS. To znamená, že v tomto zastupitelském orgánu nevidíme žádný dramatický nárůst účasti žen.

Vezmeme-li v úvahu vládu a exekutivní orgány, myslím si, že žádná koalice a žádná politická reprezentace nemůže konstatovat, že za ní došlo k dramatickému zlepšení. Liší se to v řádu jednotek a větší účast žen je v nedohlednu.

Je tedy dobré rozhlédnout se kolem sebe po planetě, jak se takové problémy řeší, jestliže bereme vážně myšlenku, že žen v politice má být více. Těch nástrojů je několik a já často cituji skutečnost, že např. v islámské zemi Iráku byla povinná kvóta 25 % kandidátek do parlamentu; a v islámském světě - v Iráku - mají 31 % poslankyň v zákonodárném sboru. To znamená, že jeden z nástrojů je tato direktivní pozitivní diskriminace. Ale díval jsem se i na modely další a zjišťuji, že na to není univerzální recept. Tak jsem si položil otázku, co je vlastně tím hlavním problémem, proč je žen v politice tak málo.

V prvé řadě je to otázka politických stran, protože politické strany jsou onou brzdou vstupu žen do politiky. Neboť když se podíváme na právní prostředí, na volební zákon, na všechny instrumenty, které máme v ruce, dovidáme se - a skutečnost to osvědčuje - že rovnost zachována jest. Nikdo není diskriminován a rovnost tu je. A přesto je žen málo. Ergo vycházím z toho, že to není otázka rovnosti. **Podle mého názoru je potřeba jednou provždy přestat mluvit o tom, že je to otázka rovných práv. Protože to s rovnými právy má velmi málo společného, neboť ona práva zajištěna jsou. A přesto to nefunguje.**

Tak si pojďme položit otázku, co s tím dál. Moje žena říká: „Já jsem matka čtyř dětí, mám fungující rodinu, vykonávám zaměstnání, dodělala jsem postgraduální studium, udělala zkoušku z jazyka, teď budu dělat další zkoušky. Vy že jste manažeri? To já jsem manažerka, protože zvládám daleko víc, než vy. A vadí mi, že jsem ve společnosti, kde přijdu do místnosti a muž nevstane, kde se mnou někdo mluví a sedí, kde mi první nepodá ruku...“

Takže se dostáváme k odpovědi, co podle mého názoru je tím problémem. **Je to atmosféra ve společnosti. Není to nástroj, je to atmosféra ve společnosti, která brání vstupu ženy do politiky.**

Pouze **tři cesty** vedou k tomu, jak tuto situaci změnit.

První je radikální, a to je jít cestou doporučení Iráku. Tato cesta znamená jít dramaticky a přiznat, že jdeme cestou pozitivní diskriminace, nikoli že jdeme cestou debaty o rovných právech. To znamená, že dramaticky nařizujeme, vnutíme do instrumentů cestu, která zaručí ženám více práv než mužům - a touto cestou chceme kultivovat společnost.

Druhá cesta je nedělat nic a čekat, až se společnost zkultivuje natolik, že vytvoří prostor pro to, aby žena do politiky mohla vstoupit výrazněji.

A konečně **třetí** cesta - ta, kterou já doporučuji, je **jít dramatickou cestou reformy nominací a podpory v politických stranách**. Protože kandidátní listiny jsou v konečném důsledku v rukou politických stran. Je pamalá šance chtít se vyhnout tomuto tématu.

Záleží také na tom, jak která politická strana opravdu vážně míní skutečnost, že chce více žen v politice. To je totiž cesta, která vede nahoru. Znovu opakuji, u nás je to především otázka toho, že **česká politická scéna je natolik v pravém slova smyslu vulgární, že vytváří prostor pouze pro jistý typ politiky**. A to je atmosféra ve společnosti. Kladu si otázku, jaká cesta vede ke změně. Změna nastane, dojde-li k reformě politických stran.

My stále vidíme a hledáme vzory. Mnoho mužů v politice se zaštiťuje W. Churchilllem, J. F. Kennedym nebo někým, a říká: „To jsou ideály, kterých chceme dosáhnout!“ I ženy mohou mít takový vzor: M. Thatcherovou nebo jinou významnou úspěšnou političku. Ale podle mě toto není cesta, která vede k cíli, protože těchto lidí bylo vždycky málo, je málo a málo bude. **Jde o změnu atmosféry. A změna může nastat jedině změnou chování politických stran.**

Proto jsem velmi pečlivě sledoval ve francouzských novinách kampaň mezi N. Sarkozym a S. Royal. A řeknu vám, že mi bylo S. Royal v jedné věci mimořádně líto. Ona totiž **nastoupila cestu nové komunikace mezi společností a politickou elitou, mezi rolí politické strany a zbytkem společnosti**; nebyla ale schopna (teď nechci kritizovat, z jakých důvodů) toto téma sdělit tak, aby znělo celou kampaní. Ona kampaň ve Francii byla dramaticky politická. Nebyla vulgární, nebyla osobní, a skutečně se týkala tématu. Z tohoto důvodu říkám, že **nové uchopení politických stran** bude tématem i příštích voleb ve Francii. A já si myslím, že bychom si zasloužili, aby to bylo také téma dnešní politické scény a příštích voleb v Čechách. Jiná cesta podle mého nikam nevede.

Cyril Svoboda, Soňa Marková a Petr Petržílek

JANA RYBÍNOVÁ

poslankyně PS PČR za ODS

Oblast rovných příležitostí mužů a žen budu hodnotit především s ohledem na svou osobní zkušenost komunální i parlamentní političky ODS, protože právě tato zkušenost zformovala můj názor na danou problematiku. Ráda bych však ihned na počátku označila sousloví rovnost mužů a žen jiným označením a to ‚pohlavní rovnost‘. Činím tak zcela záměrně a v souladu s tím, jak k danému tématu dnes přistupuje **Evropské společenství**.

Historii pojmu „**pohlavní rovnost**“ není nutné detailně se zabývat. Je všeobecně známé, že tento pojem je starý více než dvě stě let a má souvislost s feministickým hnutím. Tento termín je v současné evropské politické diskusi velmi frekventovaný a vyústil ve vznik nového evropského úřadu, jenž je nazván **Evropský institut pro pohlavní rovnost**. (Začal působit od 1. ledna 2007 ve Vilnius.)

Zřízení institutu může uklidnit řadu žen zabývajících se touto problematikou. Otázkou však zůstává, zda je to krok tím správným směrem. **Institut je součástí širšího plánu Evropské unie na dosažení rovného postavení mužů a žen v letech 2006-2010.** Akční plán definuje několik prioritních oblastí činnosti EU pro dosažení „pohlavní rovnosti“ a Evropská unie si v rámci tohoto plánu mj. stanovila cíl dosáhnout v roce 2010 míry zaměstnanosti žen ve výši 60 %. (Nyní je to zhruba 55 %.)

Víme, že ženské hnutí začalo v polovině 19. století usilovat o prosazení volebního práva pro ženy. Postupně bylo uzákoněno volební právo pro ženy v mnoha zemích světa. V Evropě byl tento proces ukončen ve Švýcarsku. Jisté však je, že se postavení žen nejen u nás od 19. století začalo výrazně měnit. U nás se pozitivně změnilo především po roce 1989 a na prahu 21. století obecně o právu žen být v politice už nikdo nepochybuje. **Druhá vlna feminismu nastoupila v druhé polovině 20. století s odůvodněním, že uzákonění volebního práva nevyřešilo ženskou otázku.** Stále častěji se objevovala tendence po tzv. pozitivní diskriminaci. Vyústěním tohoto procesu je snaha zavádět kvóty například pro sestavování kandidátek politických stran.

V poslední době je stále více slyšet o nutnosti zvýšení počtu žen v rozhodovacích procesech, a to např. stanovováním kvót pro počet žen na volebních kandidátkách. **ODS je stranou, která stanovování kvót odmítá. Osobně jsem silným zastáncem tohoto názoru.** Příčina nižšího počtu žen v politice v našich zeměpisných šířkách jistě netkví v nezájmu žen či v odporu mužů proti ženám političkám. Stanovování kvót o počtu žen na té které kandidátce je pro mne ale nepochopitelným počinem. **Takový krok je v rozporu s principem svobodné soutěže, který musí být i na tomto poli uplatňován.**

Historie žen ve vrcholné politice zatím ukazuje spíše na pozitiva ženského prvku v rozhodování o věcech veřejných. A to mně osobně dává sílu věřit, že jako žena mohu v politice lidem pomáhat, být užitečná. To je mé hlavní kritérium politiky a politiků. Jestli nosí jen kalhoty nebo občas sukně, je pak, myslím, vcelku jedno. Největší počet žen v parlamentu mají ve Švédsku (45 %), na druhém místě je Dánsko a Finsko (38 %). Jistě to souvisí i s tím, že ve Skandinávii bylo historicky velmi záhy uzákoněno volební právo pro ženy. Nedá mi nezmínit, že ale právě ve Švédsku ženy i muži chodí do důchodu shodně v 65 letech. I to jsou rovné příležitosti mužů a žen.

Ještě v polovině minulého století u nás nebylo myslitelné, aby se žena stala součástí vrcholné politiky. Společnost nebyla na tuto skutečnost připravena. **Účast žen v politice souvisí se svobodou společnosti a severské země, které jsem zmínila, jsou v této otázce již dlouho na vrcholu.**

Proto je dnes **přirozené**, že mají i velký počet žen v politických funkcích. Podobný vývoj probíhá všude v civilizovaných zemích. Některé jsou dál, jiné jsou teprve na cestě. U nás se jistě i v budoucnu dočkáme, že se počet žen v politice zvýší. **Potřebujeme však my, ženy, k dosažení podobného cíle stanovování kvót? Neposuneme se pak ještě dále a nebudeme stanovovat kvóty i v jiných oblastech života?** Toužíme skutečně dosáhnout toho, že **popřeme všechny přirozené rozdíly mezi ženami a muži?**

Dejme si ruku na srdce a řekněme, zda bychom si vážily samy sebe, pokud bychom se staly členkami zastupitelstva, Poslanecké sněmovny či Senátu jen na základě stanovené kvóty, bez ohledu na vlastní schopnosti? **Máme opravdu požadovat politickou akci, která má „diskriminaci“ žen v politice odstranit?** Opravdu stojíme my, ženy, o to, abychom dosáhly rovného postavení s muži ve mzdách tím, že budeme zastávat stejné pracovní pozice jako muži díky kvótám u policie, u hasičů, u vězeňské služby? Jedině tak totiž ženy mohou dosáhnout stejného průměru mezd jako muži. Stanovíme kvóty při přijímání mužů a žen ke studiu na vysokých školách a v jednotlivých oborech? Popřeme absolutně stanovením kvót svobodu volby? Protože pokud stanovíme kvóty v politickém životě, pak je opravdu budeme muset stanovit ve všech oblastech společenského života. Docílíme jedině toho, že popřeme svobodu jako takovou. A k tomuto cíli ODS směřovat nikdy nebude, neboť je stranou, pro níž je svoboda základním principem.

V české parlamentní praxi se již ujalo systematické prosazování priorit a potřeb žen a mužů ve všech rovinách politiky s cílem dosáhnout rovných příležitostí žen a mužů. Tzv. „Gender mainstreaming“ je metodou, která má vybalancovat uplatnění žen a mužů zejména ve státní správě a samosprávě. Jeho podstata spočívá v tom, že před přijetím jakéhokoli rozhodnutí je provedeno vyhodnocení jeho dopadu na muže a ženy. Kromě „gender mainstreamingu“ prosazují však především stoupenci feminismu rovněž princip „gender budgeting“, který lze označit i jako „pohlavní rozpočtování“. Zde se jedná o předběžné posuzování jakéhokoliv veřejného výdaje z hlediska dosahování cíle „pohlavní rovnosti“. Právě to je však důkazem plíživého zavádění kvót i do dalších oblastí života, a já se obávám, že důsledné naplňování povede k výše popsanému popření svobody jako takové.

Nedávno přijatý zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů především v sociální oblasti zohledňuje rovné postavení mužů a žen, naplňuje i prioritu pro sladování soukromého a pracovního života, a to nejen pro ženy. Rovných příležitostí pro muže a ženy se týkají také změny v rodinné politice. Chystají se vhodné podmínky jak pro rodiče, kteří chtějí zůstat doma s dětmi na rodičovské, tak i pro ty rodiče, kteří chtějí skloubit pracovní dráhu s výchovou malých dětí, bez ohledu na to, zda se jedná o muže či ženy. Jedná se o: **širší používání částečných, flexibilních pracovních úvazků, nalezení širšího spektra služeb péče o děti do 6 let, včetně vytvoření systému péče o děti tzv. nerodičovskou osobou, motivace zaměstnavatelů pro zřizování dětských koutků či příspěvků zaměstnancům na zajištění opatrování dětí, zavedení týdenní otcovské dovolené během prvních dvou měsíců života dítěte.**

Jak vytvořit podmínky především pro mladé maminky, aby měly děti a aby nepřišly o svůj profesní vývoj? Názory se pohybují mezi dvěma extrémy. První extrém - jako společenský vzor je používána žena, které po pár týdnech nebo měsících po narození dá dítě nějaké opatrovatelce a přitom pokračuje ve své profesní kariéře. Druhý extrém - matka malých dětí nemá dělat nic jiného, než být u nich a u plotny pokud možno co nejdéle, zůstat ve společenské sociální izolaci a ztrácet svůj profesní rozvoj.

Sociální reformy předpokládají vytvoření moderní prorodinné politiky. Jeden z jejích hlavních pilířů je posílení svobody volby. To se projevuje mj. v zavedení **vícerychlostní rodičovské dovolené** nebo v opatřeních, díky nimž by si každý mohl vybrat pro sebe nejvhodnější variantu. Jde např. o prosazení většího počtu flexibilních zkrácených pracovních úvazků, kterých dnes

máme jen 4 %. Cílem je dostat se alespoň na úroveň 10 %. Možnost dávat dítě starší 3 let do školky bez omezení rodičovského příspěvku bude zachována. Zvažuje se jen změna limitu ze 4 hodin denně na 80 - 90 hodin měsíčně. To by umožnilo rodičům podstatně pružnější využívání pobytu dětí ve školce a skloubení například s částečným pracovním úvazkem, studiem apod.

Svobodné matky nebudou zvýhodňovány proti vdaným matkám. Peněžitá pomoc v mateřství bude po navržených změnách stejná pro vdané i svobodné matky. Vytvoření možnosti otcovské dovolené umožní tatínkům o týden delší dovolenou, hrazenou ze systému nemocenského pojištění.

Hmatatelným důkazem, že se současná vláda vážně zabývá tématem rovných příležitostí mužů a žen je Usnesení Vlády ČR ze dne 11. července 2007 č. 762 k Souhrnné zprávě o plnění Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti žen a mužů v roce 2006. Za důležité však považuji zmínit, že tímto usnesením zároveň změnila název národního akčního plánu Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti žen a mužů na Priority a postupy vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže. **Nejde přece o to, aby byly ženy rovnocenné mužům, to by bylo proti přírodě. Jde o to, aby měli muži i ženy stejné příležitosti.**

V politice se pohybuji již 10 let a nikdy jsem se při své práci nesetkala ze strany kolegů byt s náznakem, že ženy do politiky nepatří či že snad nemají schopnosti stát se platnými političkami. Zcela přirozeně jsem po několikaleté práci v zastupitelstvu a v radě městské části požádala své kolegy z oblastního sdružení ODS v Praze 2 o důvěru pro kandidaturu do Poslanecké sněmovny. Ani na okamžik jsem nepřemýšlela o tom, zda se vydávám na strastiplnou cestu jen proto, že jsem žena.

Jsem přesvědčená, že ženy do politiky patří. Samozřejmě v duchu konzervativních hodnot své strany chápu rodinu a roli ženy v rodině jako jeden ze základních pilířů svobodné, demokratické společnosti. Neučinila bych rozhodnutí vstoupit do politiky, pokud by s tím nesouhlasil můj manžel, neměla bych podporu a pochopení svých tří dětí a celé rodiny. Bez takového předpokladu bych političkou těžko mohla být a být bych jí ani nechtěla.

Olga Zubová a Jana Rybínová

MEDAILONY KONFERUJÍCÍCH

ANNA ČURDOVÁ - od roku 2002 je poslankyní Poslanecké sněmovny ČR za ČSSD. Dlouhodobě se věnuje problematice rovných příležitostí žen a mužů. Do roku 2006 působila jako předsedkyně Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů. Mezi její priority rovněž patří postavení žen ve společnosti, sociální oblast a školství. Je místopředsedkyní Výboru pro rovné příležitosti Rady Evropy.

NOMSA DUBE - od roku 2005 je velvyslankyní Jihoafrické republiky v ČR. Politicky se začala angažovat v době silících protestů proti apartheidu ve své zemi. Později pracovala na různých významných postech v uznávaných organizacích jako je např. Národní asociace demokratických právníků (NADEL) či Institut pro demokracii v Jihoafrické republice (IDASA).

VĚRA FLASAROVÁ - od roku 2004 je poslankyní Evropského parlamentu za ČR, působí ve frakci Evropská spojená levice a Severská zelená levice (EUL/NGL), je členkou Výboru pro kulturu a vzdělávání a Výboru pro práva žen a rovnost pohlaví. V politice je činná převážně v Moravskoslezském kraji již od roku 1982.

LENITA FREIDENVALL - je přední evropskou odbornicí na politickou participaci žen, volební procesy a kvótní systémy. Působí na Stockholmské univerzitě ve Švédsku. Pracovala na mezinárodním výzkumném projektu s názvem „Kvóty-klíč k rovnosti?“, který je komparativní analýzou existujících systémů kvót ve světě, a na projektu FEMCIT, který zkoumá proměny celosvětového ženského hnutí a jeho vliv na utváření aktivního občanství v multikulturní Evropě.

JANA HYBÁŠKOVÁ - od roku 2004 je poslankyní Evropského parlamentu za ČR, působí ve frakci Evropská lidová strana (Křesťanství demokraté) a Evropští demokraté (EPP-ED). Je členkou Výboru pro zahraniční věci a Podvýboru pro bezpečnost a obranu a od roku 2006 členkou řídicího výboru Světového hnutí za demokracii. V roce 1997 byla jmenována velvyslankyní ČR ve Slovinsku a v letech 2002-2003 v Kuvajtu a Kataru. Ve své politické činnosti se dlouhodobě věnuje demokratizaci Blízkého východu.

HAIKO KOSEL - poslanec saského parlamentu za PDS, zastupuje politické i kulturní zájmy lužickosrbské menšiny v Německu. Je velice činný v rámci česko-německé mezinárodní spolupráce.

IVA LAŇOVÁ - pracuje v Evropské komisi jako členka kabinetu komisaře Vladimíra Špidly pro zaměstnanost, sociální záležitosti a rovné příležitosti. Ve své práci se věnuje zejména oblasti rovných příležitostí žen a mužů a komunikaci s Evropským parlamentem a Evropským Ombudsmanem.

SONJA LOKAR - slovinská socioložka specializující se na vývoj politických stran, státní sociální politiku a genderovou problematiku. V roce 1990 byla zvolena členkou parlamentu. V současné době je výkonnou ředitelkou Ljubljanského regionálního úřadu Síť pro genderovou problematiku centrální a východní Evropy (SEE office of CEE Network for gender issues). Stála u zrodu celobalkánské iniciativy Stability Pact Gender Task Force a od roku 1999 stojí v jejím čele.

SOŇA MARKOVÁ - od června 2002 je poslankyní Poslanecké sněmovny ČR za KSČM. V politice je činná od roku 1986, v letech 1998-2002 byla zastupitelkou města Náchod. V PSP ČR pracuje ve Výboru pro evropské záležitosti a Výboru pro zdravotnictví. Dlouhodobě se věnuje problematice rovných příležitostí žen a mužů. Je předsedkyní Stálé parlamentní komise pro rovné příležitosti.

PETR PETRŽÍLEK - od roku 2006 je vedoucí politicko-analytické sekce ČSSD a stínový ministr životního prostředí. Pracoval ve funkci náměstka ministra životního prostředí a později jako ředitel poradců předsedy vlády. Soustředí se na problematiku ochrany životního prostředí a transformaci ekonomiky podle zásad udržitelného rozvoje. Tuto problematiku také přednáší na vysoké škole.

PETRA RAKUŠANOVÁ - působí na Akademii věd ČR. Ve své odborné práci se zabývá fungováním moderní demokracie a jejích institucí, politickou participací žen a politickou sociologií. V této oblasti vyvíjí bohatou odbornou, výzkumnou, publikační i přednáškovou činnost. Je členka Evropského konsorcia pro politologický výzkum (ECPR).

MARIA RAUCH-KALLAT - je poslankyní Národní rady Rakouska. Ve vrcholové politice je činná od roku 1983. Byla členkou spolkové rady Rakouska, zemských i obecních rad a v letech 1992-1995 spolkovou ministryní pro životní prostředí, mládež a rodinu a znovu v letech 2003- 2007 spolkovou ministryní pro zdraví a ženy. Stežejní body její práce jsou vzdělání, kultura, mládež, ženy, rodina a sociální problémy.

JANA RYBÍNOVÁ - od června 2006 je poslankyní Poslanecké sněmovny ČR za ODS. Působí jako členka zdravotního a ústavně právního výboru. Dlouhodobě se věnuje také komunální politice. Do politiky vstoupila v roce 1997. V komunálních volbách v roce 2002 byla zvolena členkou Zastupitelstva Městské části Praha 2. Ve své práci se soustředí na oblast vzdělávání.

CYRIL SVOBODA - od roku 1998 je poslancem Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR za KDU-ČSL a v letech 2001- 2003 byl jejím předsedou a následně místopředsedou. V roce 1998 byl ministrem vnitra, v letech 2002-2006 ministrem zahraničních věcí a po volbách 2006 předsedou legislativní rady vlády ČR. Ve své práci se soustředí na oblast justice a zahraničních věcí.

JANET VEITCH - přední představitelka britského ženského hnutí. Bývalá ředitelka Britského výboru pro otázky žen. Letos byla jmenována místopředsedkyní EVAW (Stop násilí na ženách) koalice usilující o potlačení násilí pacháného na ženách. Dlouhodobě se angažuje v oblasti prosazení rovných příležitostí pomocí náležitých ekonomických opatření.

OLGA ZUBOVÁ - v červnu 2006 byla zvolena do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR za Stranu zelených. Ve sněmovně je místopředsedkyní Výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu, dále je členkou v mandátovém a imunitním výboru a v pěti parlamentních podvýborech se zaměřením na kulturu, vzdělávání, mládež a sdělovací prostředky.

KOMUNIKÉ

My, níže podepsané/podepsaní, chceme podpořit ženy České republiky v jejich úsilí o dosažení vyrovnaného podílu na rozhodování. Připojujeme se proto ke komuniké účastnic mezinárodní konference:

Podpora žen ve vstupu do politiky: možnosti uplatnění pozitivních nástrojů.

Vycházejíce z principu lidských a občanských práv, z Pekingské akční platformy a Smlouvy o odstranění všech forem diskriminace žen považujeme nadále za neúnosné, aby byly ženy systematicky a dlouhodobě vynechávány ze správy své země a z rozhodování o svých životech a životech svých rodin.

S přihlédnutím k mezinárodním závazkům a legislativnímu rámci Evropské unie požadujeme neodkladné řešení tohoto závažného demokratického nedostatku.

Jak vyplynulo z konference a jednotlivých odeznných příspěvků, demokracie bez žen už nemůže být dále nazývána demokracií, lidská práva bez ženských práv nemohou být naplněna a ani ekonomická prosperita české společnosti nemůže být zajištěna bez využití potenciálu žen.

Vyzýváme tímto představitele států, české vlády a politických stran, aby podnikli konkrétní kroky k nápravě současného neutěšeného stavu. Česká republika se dostala z hlediska zastoupení žen v rozhodovacích procesech nejen pod evropský, ale i světový průměr. Je předmětem soustavné kritiky jak ze strany Evropské unie, tak i OSN.

Požadujeme přijetí efektivních metod řešení, které přinesou hmatatelné výsledky. Z dlouhodobého vývoje v České republice je zjevné, že bez přijetí konkrétních opatření se pozitivního vývoje v dohledném časovém horizontu nedočkáme.

Přitom české ženy jsou stejně vzdělané jako muži a vykazují jednu z nejvyšších ekonomických aktivit ze států EU. Je naivní se domnívat, že ženy mají stejné šance na uplatnění v politice jako muži. Vlivem přetrvávajících nestejných životních rolí, stereotypních představ společnosti a maskulinního pojetí politiky čelí ženy při vstupu do politiky množství bariér.

Jak ukázala konference, existuje bezpočet osvědčených, časem prověřených a efektivních nástrojů. Stačí projevit vůli, přihlédnout k postoji veřejnosti a využít jich pro blaho celé české společnosti. Neúčast žen ve veřejném životě není jen problémem žen, ale celé naší společnosti.

JAKO KONKRÉTNÍ KROKY PŘI ŘEŠENÍ NAVRHUJEME:

- pokračovat v započaté diskusi mezi všemi politickými (parlamentními) stranami, jak řešit otázku politické participace žen
- přijmout zákon podporující rovné příležitosti, který bude následovat antidiskriminační zákon
- zavést zipové kandidátky jako vnitřní opatření pro volby v rámci jednotlivých stran

KE KOMUNIKÉ SE MŮŽETE PŘIPOJIT I VY!

Zašlete email se svým jménem a místem bydliště na info@padesatprocent.cz a budete zařazen/a do databáze signatářů a signatářek.

Tuto publikaci vydalo v Praze roku 2008 **Fórum 50 %, o. s.**
díky podpoře Nadace Open Society Fund Praha.

FÓRUM **50 %**

Fórum 50 %, o. s.
Plzeňská 846/66, 150 00 Praha 5
email: info@padesatprocent.cz

www.padesatprocent.cz

www.osf.cz

